

**Programska osnova za novu zgradu Gradske knjižnice Rijeke
PROJEKTNI ZADATAK (idejno rješenje)**

Nova zgrada Knjižnice na Klobučarićevu trgu

Projektni program pripremili:

Andreja Silić, dipl. knjižničarka, Gradska knjižnica Rijeka

Ljiljana Črnjar, dipl. knjižničarka, Gradska knjižnica Rijeka

Verena Tibljaš, dipl. knjižničarka, Gradska knjižnica Rijeka

Marija Šegota-Novak, knjižničarska savjetnica, Gradska knjižnica Rijeka

Za projektni program odgovorna:

Marija Šegota-Novak, ravnateljica

Savjetnica:

prof. dr. sc. Tatjana Aparac-Jelušić, redovna profesorica, Filozofski fakultet u Osijeku, Odsjek za informacijske znanosti

Izdavač
Gradska knjižnica Rijeka

Za izdavača
Marija Šegota-Novak

Urednica
Ljiljana Črnjar

Grafički urednik
Aleksandar Brnabić

Naslovnica
Aljoša Brajdić

Lektura i korektura
Gordana Ožbolt

Tisak

Naklada
200 primjeraka

Rijeka, 2007.

PREDGOVOR

Tekst Programske osnove za novu zgradu Gradske knjižnice Rijeka nastao je tijekom 2003. godine u timskoj radionici naše Knjižnice. Pred vama se nalazi ukoričena zadnja verzija teksta s grafičkim dodacima, prilagođena zadanoj lokaciji na kojoj će se graditi nova knjižnica a ujedno je i dio projektnog zadatka natječajne dokumentacije za idejno arhitektonsko rješenje.

Nakon višegodišnjeg zauzimanja Knjižnice za rješavanje neodrživih prostornih uvjeta u kojima djeluje te dokazivanja potrebe i koristi za građane i Grad, potkrijepljenih konkretnim brojčanim i drugim pokazateljima, Poglavarstvo Grada Rijeke izabralo je Povjerenstvo za odabir odgovarajuće lokacije.

Na temelju provedene stručne analize i mišljenja Povjerenstva, Poglavarstvo Grada Rijeke 30. srpnja 2002. godine zaključkom je formaliziralo izbor lokacije na Klobučarićevu trgu i odluku da se za Knjižnicu namjenski izgradi nova zgrada.

Osim toga, spomenutim zaključkom Knjižnica se obvezala izraditi projektni program kao pripremu za raspisivanje natječaja za idejno arhitektonsko rješenje.

Našli smo se pred novim izazovom i dvojmom: svojim snagama uhvatiti se u koštac sa zadatkom ili prepustiti izradu nekome izvan Knjižnice s nama u suflerskoj ulozi.

Višestruki razlozi vodili su nas da ipak preuzmemo odgovornost izrade programskog zadatka. U nas nismo pronašli konzalting agenciju s dostatnim referencama kojoj bismo s povjerenjem prepustili zadatak (a nismo imali ni novca za tu namjenu).

Zadnje desetljeće u Hrvatskoj postoji značajna tendencija prenamjene i rekonstrukcije javnih knjižnica, ali ne i izgradnja od temelja, dakle, nismo imali na raspolaganju neko recentno svježije iskustvo.

Među kolegama stručnjacima i znanstvenicima knjižničarske struke nitko se nije specijalizirao za područje knjižničnih zgrada ...

Autorski tim za izradu programske osnove kao podloge za projektni zadatak činile su, uz potpisnicu ovih redaka, mlađe snage naše Knjižnice Ljiljana Črnjar i Verena Tibljaš te Andreja Silić, koja je obavila najveći dio posla, od odabira literature do pisanja i organiziranja teksta te je možemo smatrati voditeljicom autorskog tima (prvim autorom).

Kako je nastajao tekst ?

Kao rezultat:

- intenzivnih rasprava unutar radnog tima o budućim programima Knjižnice
- literature o suvremenim, novoizgrađenim zgradama javnih knjižnica u svijetu
- literature o konceptima i filozofiji novih javnih knjižnica
- saznanjima s nekoliko konferencija o novoj arhitekturi knjižnica na kojima smo sudjelovali
- projektnih programa nekih inozemnih javnih knjižnica dostupnih na webu
- proširenih rasprava i okruglog stola s kolegama knjižničarima iz Hrvatske i Slovenije koji su iza sebe imali iskustva rekonstrukcije i prenamjene knjižničnih prostora
- iskustvenim spoznajama s posjeta nekoliciini novoizgrađenih javnih knjižnica
- savjetovanja s prof. dr.sc. Tatjanom Aparac-Jelušić koju smo angažirali za stručno praćenje rada U konačnici nismo slijedili niti jedan pročitani obrazac. Kompozicija i sadržaj teksta po poglavljima potpuno su autorski.

Svjesni smo da tekst obiluje viškom poglavlja koja nisu uobičajena u projektnom zadatku za natječaj za idejno arhitektonsko rješenje. Smatrali smo da je važno potencijalnim autorskim timovima ponuditi što više elementa za razumijevanje poslanja i filozofije nove uloge javnih knjižnica, kao i razumijevanje sadašnjeg stanja i problema koji bi novim knjižničnim prostorom trebali biti razriješeni na najbolji mogući način.

Osim toga, tekst je bio namijenjen za čitanje i donositeljima političkih odluka, gradskoj upravi, te medijskoj javnosti – te nam se činilo važnim naglašavati neke ideje koje u tom miljeu nisu niti poznate, a kamoli općeprihvaćene.

Posebno vrijednim i korisnim u našem uratku ocjenjujemo grafičke i tablične dodatke: tablice s formulom za izračun kvadrature prema zadanim parametrima/standardima, dijagrami kretanja osoblja, korisnika i građe itd.

Potrebno je napomenuti da su upravo ti dodaci doživjeli nekoliko izmjena i varijanti u kvantifikacijskom smislu. Naime s obzirom na urbanističke i lokacijske zadatosti trebalo je prvotni izračun potrebne kvadrature za optimalni program buduće knjižnice s preko 8 800 m² smanjiti na 6 665 m², a onda tome prilagoditi i sekvencijalne sadržaje i programe.

Zahvaljujemo svim kolegama koji su nam nesebično pomogli svojim znanjem i iskustvom te ga s nama podijelili na usmenim i virtualnim raspravama ili drukčije: dr. sc. Silvi Novljan, Viljamu Lebanu, Simoni Resman, Anici Grošinić, Jadranki Slobodanac, mr. sc. Dijani Sabolović Krajina, mr. sc. Ivanu Peharu, Marinku Iličiću, te tako dali svoj doprinos i prijedloge na prvi predložak našega teksta koji je nakon tih rasprava doživio promjene u skladu sa sugestijama i saznanjima.

Zašto objavljujemo uradak ?

Pitanje je na mjestu. Prvotna namjera nam je i bila, uz još puno novih čitanja, spoznaja i dorada, napisati pravi priručnik o izgradnji javnih knjižnica od A-Ž (lobiranje, marketiranje, osvježavanje politike, uprave, javnosti.... preko sastavljanja programa, elementa programa, koncepata... do tehničkih detalja...)

Dva razloga su nas ponukala da ipak ovaj relativno sirovi tekst ukoričimo i dademo javnosti na uvid:

1. velika potražnja za našim uratkom kolega pred kojima još stoji posao koji smo mi obavili
2. korištenje našega teksta dostupnog u kopiranoj i elektronskoj formi, ponekad i na razini copy-paste modela, bez uvažavanja osnovnih autorskih prava, čak i bez citiranja u korištenoj literaturi.

U očekivanju dobrog priručnika, predajemo javnosti na korištenje naš uradak, svjesni da je manjkav, lokaliziran na riječku situaciju, ali da će biti itekako dobar oslonac i obrazac onima koji se nađu u situaciji u kojoj smo se mi našli 2003. godine, ali bez sličnog predloška u rukama.

Marija Šegota-Novak

SADRŽAJ

UVOD	7
SAŽETAK	9
1. LOKACIJA I OBJEKT	11
1.1. Opće postavke za objekt	11
1.2. Konkretno – vezano uza zgradu na Klobučarićevu trgu	11
2. POSLANJE, TEMELJNA POLAZIŠTA I RAZVOJ KNJIŽNICE	12
2.1. Poslanje	12
2.2. Temeljna polazišta za oblikovanje organizacijskih i programskih smjernica	13
2.2.1. Knjižnica kao informacijsko središte	13
2.2.2. Knjižnica kao obrazovno središte	14
2.2.3. Knjižnica kao kulturno središte	14
2.2.4. Knjižnica kao komunikacijsko središte	15
2.2.5. Knjižnica kao socijalno središte	15
2.2.6. Ciljane skupine – kriteriji specifičnosti	16
2.3. Smjernice strateškog plana daljnjeg razvoja djelatnosti Gradske knjižnice Rijeka unutar knjižnične mreže Grada i Županije	17
2.4. Projekcija koristi nove zgrade knjižnice za širu zajednicu	17
3. GRADSKA KNJIŽNICA RIJEKA DANAS – OSNOVNI POKAZATELJI O DJELATNOSTI	19
3.1. Mjesto u knjižničnom sustavu Republike Hrvatske	19
3.2. Statistički podaci za 2002. godinu	19
3.3. Prostorna ograničenja: prepreka daljnjem razvoju djelatnosti	20
3.4. Postojeća prostorna i funkcionalna organiziranost Gradske knjižnice Rijeka	21
3.5. Zaključno	22
4. PODACI O STANOVNIŠTVU – MJERILO ZA PLANIRANJE PROSTORA KNJIŽNICE I PROCJENU POTREBA KORISNIKA	23
4.1. Stanovništvo	23
4.1.1. Teritorijalni obuhvat	24
4.1.2. Podaci o stanovništvu	24
4.1.3. Podaci o knjižnicama	27
4.2. Interpretacija pokazatelja	29
4.3. Očekivanja korisnika Gradske knjižnice Rijeka	30
5. IZRAČUN POTREBNE KVADRATURE OBJEKTA	31
6. DEFINICIJA I OPSEG PROJEKTOG ZADATKA	33
6.1. ARHITEKTONSKO-GRAĐEVINSKI DIO	33
6.1.1. Elementi za tlocrtno rješenje prostora	33
6.1.2. Funkcionalna organizacija elemenata prostora	35
6.1.3. Konstrukcija objekta i oblikovanje	49
6.1.4. Ulazi i izlazi iz garaža	49
6.2. Instalacije	49
6.2.1. Elektroinstalacije	49
6.2.2. Hidroinstalacije	50
6.2.3. Grijanje, hlađenje, provjetravanje	50
6.2.4. Računalna mreža	50
6.3. Mjere zaštite u prostoru	50
6.3.1. Zaštita od požara	50

6.3.2. Zaštita na radu	51
6.3.3. Zaštita od provale i krađe	51
6.3.4. Zaštita od podmetanja požara i eksplozivnih sredstava	51
6.3.5. Mjere sigurne evakuacije iz prostora	51
6.3.6. Zaštita od ratnih djelovanja	51
6.4. Unutarnje uređenje i oprema	52
6.4.1. Tlocrtna dispozicija namještaja i izvedba opreme	52
6.4.2. Primijenjeni materijali i konstrukcije	53
6.4.3. Instalacije vezane uz namještaj i opremu	53
6.4.4. Bitne postavke koncepcije unutarnjeg uređenja	53
6.5. Elementi informiranja	53
6.6. Okoliš	54
7. DODACI	55
Dodatak 1: Sveukupni izračun potrebne kvadrature	57
Dodatak 2: Izračun pojedinih cjelina knjižničnog fonda	65
Dodatak 3: Pregled sadržaja elemenata prostora s okvirnom pripadajućom kvadraturom i mogućim odstupanjima	69
Dodatak 4: Razmještaj elemenata prostora knjižnice	77
Dodatak 5: Dijagrami tijeka građe, korisnika i osoblja	81
8. POPIS LITERATURE	89

UVOD

Programska osnova za novu zgradu **Gradske knjižnice Rijeka** ima svrhu prepoznati knjižnične prostorne i funkcionalne potrebe za stanovnike Grada Rijeka do 2020. godine. Nastala je kao rezultat promišljanja knjižničara u razgovoru sa zajednicom i upravom Grada, a sadrži konačne rezultate obrade statističkih podataka koji se odnose na stanovništvo i osobitosti zajednice, uporabu knjižnice te knjižničnih zbirki i usluga u sadašnjim razmjerima.

Programska osnova za novu zgradu usredotočena je isključivo na potrebe za knjižničnim uslugama, funkcionalne cjeline, njihov opis i izračune potrebnog prostora te odnose među pojedinim prostornim dijelovima knjižnice.

U slučaju dvojba vezanih uz programsku osnovu, najbolje ih je razjasniti u suradnji sa stručnim savjetnikom i timom knjižničara koji su radili na programskoj osnovi.

Važne napomene arhitektima:

- Ovo je program za određenu lokaciju (Klobučarićev trg) i zbog toga je programska osnova prilagođena te ne sadrži idealne potencijalne potrebe.
- Dobra protočnost i funkcionalnost prioritet su u planiranju i dizajniranju nove zgrade nauštrb drugih prostornih zahtjeva.
- Za provjeru je li pri projektiranju promišljeno sve što je bitno, preporučujemo djelo: William W. Sanwald: *Checklist of library building design consideration*, 1997, by the American Library Association (prevedeno na slovenski u knjizi Silve Novljan: *Načrtovanje gradnje in opreme knjižnic*, Ljubljana, Narodna in univerzitetna knjižnica, 2001 – pod naslovom *Premišljeno načrtovanje knjižnične zgradbe*).

SAŽETAK

U novom prostoru Gradskoj će knjižnici Rijeka biti omogućeno da svojim već provjerenim uslugama i ponudom novih usluga odgovara na informacijske, obrazovne, kulturne, društvene i rekreacijske potrebe svojih korisnika, potencijalnih korisnika i posjetitelja mrežnih stranica Knjižnice.

Nova zgrada Gradske knjižnice Rijeka za širu bi zajednicu značila višestruku korist kao njezino središte u informacijskom, obrazovnom, kulturnom, komunikacijskom i socijalnom aspektu.

Kao posve otvorena ustanova, Knjižnica je, uz odgovarajuće preduvjete i mogućnosti, snažna potpora demokratskim procesima jer osiguravanjem informacija o djelovanju lokalne zajednice potiče aktivno sudjelovanje građana u odlučivanju odnosno u novim oblicima građanske uprave. Pružanjem usluge poslovnih informacija Knjižnica je potpora razvoju poduzetništva i portal informacija o tržištu rada. Atraktivna, zanimljiva, uzbudljiva Knjižnica u kojoj se zbivaju raznorazna događanja, može postati zamjena mladima za drogu, alkohol, vandalizam, agresivnost, nekvalitetno iskorištavanje slobodnog vremena...

Osiguravanjem prostora, izvora i pomagala za kreativnost, Knjižnica pruža uvjete za osobni razvoj pojedinca, cjeloživotno obrazovanje, mjesto susreta i komunikacije pojedinaca i različitih društvenih grupa.

Lijepa i prostrana Knjižnica važna je u pružanju potpore radu lokalnih udruga i nevladinih organizacija, poticanju volonterskog rada, razvijanju osjećaja lokalne i globalne pripadnosti, jačanju imidža grada i podizanju kvalitete života građana općenito.

Smještajem u središtu grada, svojim resursima postaje snažna potpora svim ključnim zbivanjima u gradu, primjerice kao *središnji informacijski centar* za razna kulturna i sportska događanja.

Jačanjem knjižnične usluge, jača društvena inkluzija odnosno uključivanje društveno isključenih kategorija (siromašni, nezaposleni, umirovljenici, djeca i mladi, ovisnici, manjine...). Kao otvoreno sastajalište i pristup informacijskoj tehnologiji, Knjižnica će postati mjesto koje briše razlike između informacijski bogatih i informacijski siromašnih građana, zadovoljavajući zahtjeve zajednice za pristupom novim informacijskim tehnologijama i informacijskim opismenjivanjem stanovništva. Pristupom i uslugama za tjelesne i osjetilne invalide, Knjižnica tim skupinama pruža mogućnosti kakve do sada nisu imali u gradu koji se želi podičiti nazivom zdravi grad. Novi prostorni uvjeti znače jačanje usluga za djecu i škole, osnažen pristup raznolikim kulturnim sadržajima te pristup audiovizualnim materijalima odnosno glazbenim i filmskim interesima korisnika.

Nova Knjižnica treba biti komunikacijsko i društveno središte zajednice, nova agora – prominentni javni prostor koji simbolizira znanje, iskustvo i osobitost Rijeke (otvorenost, toleranciju, multikulturalnost). Treba biti logističko, infrastrukturno središte svojih ogranaka i služba. Gradska knjižnica Rijeka treba biti čvorište mreže školskih i drugih narodnih knjižnica u Gradu i Županiji. U novom prostoru trebaju se osigurati preduvjete za praćenje trendova u knjižničarstvu, postaviti temelji za virtualnu knjižnicu odnosno hibridnu knjižnicu – mjesto na kojemu knjiga i računalni zaslon opstojе u ravnopravnom i nadopunjujućem skladu. Buduća knjižnica kakvu zamišljamo vidljiva je, korisna, fleksibilna (neizvjesnost razvoja) i formalna i neformalna, uzbudljiva, inspirativna i inovativna, slobodna, otvorena i dostupna. Mjesto je susreta, komunikacije, igre; mjesto u kojemu svaki pojedinac može biti sam sa sobom, ali i s drugima (upoznati se s drugim idejama, iskustvom, proširiti duhovne obzore); mjesto za pojedince, različite grupe i diskusijske grupe, obiteljsko mjesto; mjesto koje približava nove tehnologije svima bez razlike; mjesto u kojemu se promišljeno provodi slobodno vrijeme, osiguravaju uvjeti za cjeloživotno učenje i uživanje života te prostor za transfer znanja, pristup zbirkama građe i informacija.

Pri osmišljavanju programske osnove za novu zgradu Knjižnice, odlučili smo se za drukčiji odnosno moderniji koncept u kojem će se knjižnične usluge preoblikovati u skladu s duhom vremena. Značajno će ojačati tehnološka podrška u odnosu na sadašnje uvjete, poglavito s obzirom na velik broj računala na raspolaganju korisnicima u javnome knjižničnom prostoru. Povećat će se broj mjesta za studijski rad i ležerno čitanje. Zahvaljujući programskim prostorima predviđenima za djecu, mlade, ljubitelje filma i glazbe, zajedno s multikulturalnim središtem i višenamjenskom dvoranom, Knjižnica će u punom smislu postati središte zajednice. Neki odjeli doživjet će preustroj, a pojavit će se i nove knjižnične usluge.

Odjel za odrasle doživjet će značajnije promjene. Zbirke knjižnične građe reorganizirat će se u dvije velike cjeline: Lijepa književnost i Stručno-popularna literatura. Poslovne informacije bit će izdvojene, kao i zbirka službenih informacija u blizini Stručno-popularne literature, a Multikulturalno središte u blizini Lijepa književnosti. Referentna zbirka, stručna građa i periodička građa bit će smještene prema tematsko-sadržajnim cjelinama.

Novi odjeli i službe bit će Odjel za mlade (odvojen od Odjela za djecu), Glazba i film te Elektronička učionica koja unekoliko objedinjuje usluge Odjela za samoučenje i dijela usluga koje su se zbivale u Odjelu periodike.

Dizajn vanjskog i unutarnjeg dijela zgrade mora biti prepoznatljiv i autentičan. Gradska knjižnica treba biti reprezentativan javni prostor u gradu. Aktivnosti u knjižnici trebaju biti vidljive izvana kako bi se njima privukli korisnici te potaknula otvorenost i intelektualna razigranost.

Nova Knjižnica treba biti takva da građani njezin prostor doživljavaju kao pejzaž kojim prevladava znanje, ali i mjesto koje posjetiteljima pruža ugođaj višenamjenske dnevne sobe - u kojemu će se moći nešto doživjeti, otvoreno učiti, igrati i družiti.

Nova zgrada trebala bi omogućiti Knjižnici da bude nov gradski simbol, knjižnica-poruka s magnetskom snagom privlačnosti.

1. LOKACIJA I OBJEKT

1.1. Opće postavke za objekt

Objekt treba biti smješten u središtu grada na poziciji gdje postoji mogućnost širenja u slučaju potrebe te sadržavati sljedeće osobine: fleksibilnost, kompaktnost, pristupačnost, modularnost.

Modularna koncepcija omogućuje fleksibilnost jer nudi promjene u namjeni prostora (namještaj i lagane pregradne stijene). Jedini fiksni elementi u toj koncepciji su stupovi, fasadne stijene, stubišta, dizala i instalacijski kanali.

Čitljiv prostorni raspored Knjižnice treba istaknuti simboličke vrijednosti ustanove. Originalnošću svoje arhitekture i urbanim okruženjem Knjižnica treba postati orijentacijska točka u gradu. Knjižnica mora biti smještena u težištu populacije korisnika. Bitan uvjet smještaja knjižnice jest dostupnost javnom i individualnom prometu.

1.2. Konkretno – vezano uza zgradu na Klobučarićevu trgu

Nova zgrada Knjižnice bit će smještena na Klobučarićevu trgu, iznad kompleksa podzemne garaže, na mjestu koje je u prethodnom planu bilo predviđeno za poslovno-stambenu građevinu oznake A.

Zgrada bi se nalazila između Klobučarićeva trga, Ulice žrtava fašizma i Agotićeve ulice. Najveća moguća tlocrtna površina zgrade, prema prethodnom rješenju za istu lokaciju, iznosi 1274 m².

Prednosti ponuđenog rješenja

- lokacija zgrade zadovoljava zbog atraktivnog položaja u središtu grada, primjerenom javnoj ustanovi kao što je knjižnica
- približavanje zadovoljavajućoj kvadraturi

Nedostaci ponuđenog rješenja

- nezadovoljavajuća fleksibilnost (5-etažni raspored)
- neraspologanje podzemnom etažom kao idealnom za zatvoreno spremište knjiga
- nemogućnost širenja
- relativna nepristupačnost s obzirom na bibliobus
- problem plaćanja parkirališnog prostora za osobna vozila korisnika u podzemnoj garaži
- parkirališna mjesta za korisnike invalide

Prema detaljnim izračunima, za novu je zgradu Knjižnice sveukupno potrebno 8640 m², no vodeći se zadanostima na predviđenoj lokaciji (Klobučarićev trg) te napucima Odjela za gradske uprave za razvoj, urbanizam, ekologiju i gospodarenjem zemljišta Grada Rijeke, prilagodili smo izračune na ukupnu kvadraturu koja se ovdje može postići, u prvoj varijanti na 7020 m², a u aktualnoj na 6665 m². Detaljni izračuni i moguća odstupanjima za pojedine funkcionalne dijelove nalaze se u poglavlju Izračun potrebne kvadrature objekta, te u tabličnim prikazima u Dodatku br. 3.

Najveća apsolutna visina zgrade je 28,38 m, a razine pristupa iz Agotićeve ulice i Klobučarićeva trga razlikuju se za 1,28 m. O tome treba voditi računa pri projektiranju, poglavito zbog postizanja što jednostavnijeg pristupa i kretanja osobama smanjene fizičke pokretljivosti. Prema relativnim kotama, gledano iz Agotićeve ulice, visina do vijenca iznosi 18,56 m, a do vrha krova 25,76 m.

2. POSLANJE, TEMELJNA POLAZIŠTA I RAZVOJ KNJIŽNICE

2.1. Poslanje

Poslanje Gradske knjižnice Rijeka temelji se na nastojanju njezina osnivača i djelatnika da se na potrebe i zahtjeve građana grada Rijeke odgovara odabranim, stručno utemeljenim uslugama kojima se potiče čitanje i uporaba knjižničnih služba i usluga, pridonosi nepristranoj obaviještenosti građana, obrazovanju i bogaćenju kulturnoga života svakog pojedinca i zajednice u cjelini.

U novom prostoru Gradske knjižnice Rijeka bit će omogućeno da svojim već provjerenim uslugama i ponudom novih usluga odgovara na informacijske, obrazovne, kulturne, društvene i rekreacijske potrebe svojih korisnika, potencijalnih korisnika i posjetitelja mrežnih stranica Knjižnice.

Uvažavajući načela iz Ustava Republike Hrvatske, Kopenhaške deklaracije o ulozi narodnih knjižnica u Europskoj uniji, dokumenata UNESCO-a i IFLA-e, poglavito Manifesta za narodne knjižnice, knjižnične se usluge trebaju pružati svim stanovnicima Grada i Županije bez obzira na dob, rasnu ili nacionalnu pripadnost, vjersko ili političko opredjeljenje, u različitim oblicima i s pomoću najnovijih tehnologija.

Iz poslanja Knjižnice proizlaze osnovni ciljevi njezina djelovanja:

- da zadovolji zahtjeve zajednice za tradicionalnim knjižničnom građom i uslugama
- da zadovolji zahtjeve zajednice za pristupom novim informacijskim tehnologijama i informacijskim opismenjivanjem stanovništva
- da zadovolji zahtjeve zajednice za audiovizualnom građom
- da zadovolji odgovarajuće uvjete za projicirani rast građe i nove usluge, te tehnološku podršku
- da osigura pristup svim stanovnicima, uključujući hendikepirane osobe
- da bude prometno dostupna.

Zadaci nove Knjižnice:

- da bude opće prepoznatljivo informacijsko, obrazovno, medijsko i kulturno središte grada, namijenjeno svim stanovnicima
- da bude komunikacijsko i društveno središte zajednice, nova agora – prominentni javni prostor koji simbolizira znanje, iskustvo i osobitost Rijeke (otvorenost, toleranciju, multikulturalnost)
- da bude logističko, infrastrukturno središte svojih ogranaka i služba te mreže školskih i drugih narodnih knjižnica u Gradu i Županiji
- da u novoj zgradi postane temelj za virtualnu knjižnicu, hibridna knjižnica – mjesto na kojemu knjiga i računalni zaslon opstojе u ravnopravnom i nadopunjujućem skladu
- da njezin prostor građani doživljavaju kao pejzaž kojim prevladava znanje, ali i mjesto u kojemu će se moći nešto doživjeti, otvoreno učiti, igrati i družiti
- da posjetiteljima pruža ugođaj višenamjenske dnevne sobe

Ukratko, nova zgrada trebala bi omogućiti Knjižnici da bude nov gradski simbol, knjižnica-poruka s magnetskom snagom privlačnosti.

Koncept Gradske knjižnice Rijeka u novom prostoru prepoznatljiv je na osnovi ključnih riječi:

- vidljiva
- korisna

- fleksibilna (neizvjesnost razvoja)
- i formalna i neformalna
- uzbudljiva, inspirativna i inovativna
- slobodna, otvorena, dostupna.

U takvu je konceptu postavljeno da Knjižnica bude:

- mjesto susreta, komunikacije, igre
- mjesto u kojem svaki pojedinac može biti sam sa sobom, ali i s drugima (upoznati se s drugim idejama, iskustvom, proširiti duhovne obzore)
- mjesto za pojedinca i različite grupe, , obiteljsko mjesto
- knjige za sve
- mjesto koje približava nove tehnologije svima bez razlike
- mjesto u kojemu se promišljeno provodi slobodno vrijeme, osiguravaju uvjeti za cjeloživotno učenje, uživanje života
- prostor za transfer znanja, pristup zbirkama građe i informacija.

Nova Knjižnica je rehabilitacija javnoga u najezdi pseudojavnoga.

Dizajn vanjskog i unutarnjeg dijela zgrade mora biti prepoznatljiv i autentičan. Gradska knjižnica treba biti reprezentativan javni prostor u gradu. Aktivnosti u knjižnici trebaju biti vidljive izvana kako bi se njima privukli korisnici te potaknula otvorenost i intelektualna razigranost.

2.2. Temeljna polazišta za oblikovanje organizacijskih i programskih smjernica

Osnova oblikovanja programskih smjernica za djelovanje Gradske knjižnice Rijeka u novoj zgradi shvaćanje je Knjižnice kao informacijskog, komunikacijskog, obrazovnog, kulturnog i socijalnog središta zajednice, izraženo u njezinu poslanju i konceptu nove zgrade.

2.2.1. Knjižnica kao informacijsko središte

Gradska knjižnica Rijeka kao informacijsko središte treba omogućiti svojim korisnicima neposredan pristup svim vrstama znanja i obavijesti pohranjenim u vlastitim zbirkama kao i mrežno dostupnim izvorima.

Taj se cilj ostvaruje:

- odabirom, prikupljanjem, stručnom obradom, zaštitom i davanjem na uporabu svih vrsta knjižnične građe:
 - knjige, posebice referentna građa: enciklopedije, leksikoni, rječnici,
 - časopisi i ostala periodička izdanja: adresari, vodiči, katalogi, službene publikacije
 - elektronički izvori informacija
 - brošure, sitan tisak
- organiziranjem zbirke knjižnične građe u logičke cjeline s obzirom na vrstu medija i u njima predstavljen sadržaj

- organiziranjem primjerenih službi i usluga
 - opće informacije
 - opće informacije o lokalnoj zajednici (djelovanje i odluke lokalne uprave, javne ustanove, komunikacije, promet, savjetovališta, udruge građana itd.)
 - specijalne informacije (tematski informacijski zahtjevi, bibliografske, referalne, poslovne informacije...)
- međuknjižničnom posudbom.

2.2.2. Knjižnica kao obrazovno središte

Gradska knjižnica Rijeka kao obrazovno središte treba pružati osnovne uvjete za učenje tijekom cijeloga života, osiguravajući potrebnu infrastrukturu i pružajući potporu svim razinama formalnog obrazovanja, samoobrazovanja i doživotnog učenja.

Taj se cilj ostvaruje:

- stručnim odabirom i organizacijom zbirke knjižnične građe na raznim vrstama medija iz svih područja ljudskoga znanja za sve dobne skupine korisnika
- organizacijom posebnih zbirki (zavičajna zbirka, zbirka stručne literature iz knjižničarstva...)
- omogućavanjem uvjeta za rad u studijskim čitaonicama, sobama za individualni rad, elektroničkoj učionici
- organiziranjem i provođenjem programa:
 - razvijanja pismenosti, osobito računalne
 - samoučenja stranih jezika i drugih vještina
 - učenja na daljinu
 - permanentnog obrazovanja, napose za knjižnične djelatnike
 - specijalnih programa za ciljane skupine
- suradnjom s obrazovnim ustanovama na svim razinama
- stalnim vrednovanjem knjižničnih zbiraka, služba i usluga
- edukacijom korisnika za traženje i uporabu informacijskih izvora (usmjeravanje, upućivanje, evaluacija izvora).

2.2.3. Knjižnica kao kulturno središte

Gradska knjižnica Rijeka kao kulturno središte zajednice treba promicati svijest o kulturnom naslijeđu, uvažavanju i razumijevanju svih vrsta umjetnosti i umjetničkih izvedaba, razvijati i njegovati čitalačke navike otvarajući pritom mogućnosti za osoban kreativni razvoj svakog pojedinca.

Taj se cilj postiže:

- sustavnom izgradnjom i organiziranjem zbirke lijepe književnosti za sve dobne skupine, zbiraka na raznim medijima iz svih područja umjetnosti (knjige, časopisi, CD, CD ROM, DVD, videokasete,

audiokasete, notna izdanja), zbiraka umjetničkih djela kao i specijalnih zbirak (zbirka obitelji Polić, zbirka dr. Danila Klena, raritetna zbirka)

- omogućavanjem pristupa izvedbama iz svih područja umjetničkog izričaja:
 - izložbe knjiga, umjetničkih djela
 - projekcije filmova
 - slušanje glazbe, individualno i grupno
 - susreti s književnicima
 - predstavljanje knjiga, djela i autora iz različitih područja stvaralaštva
 - monodramske i dramske izvedbe
- suradnjom s drugim kulturnim ustanovama, udrugama i pojedincima.

2.2.4. Knjižnica kao komunikacijsko središte

Kao komunikacijsko središte i mjesni prilaz znanju i informacijama, Gradska knjižnica Rijeka treba postati mjesto susreta pojedinaca i grupa, neovisno o dobi, spolu, obrazovanju, vjerskom i nacionalnom opredjeljenju, socijalnom i društvenom statusu.

Taj se cilj postiže:

- osiguranjem odgovarajuće mrežne infrastrukture
- osiguranjem opreme koja omogućuje maksimalan pristup informacijama, posebice novim izvorima informacija svim građanima neovisno o njihovim financijskim, obrazovnim ili fizičkim sposobnostima
- osiguranjem usluga rezervacije, produljenja roka posudbe, dostave građe, savjeta knjižničara i sl.: osobno, telefonski, faksom, elektroničkom poštom
- izgradnjom i organizacijom primjerenih zbirki građe, odnosno omogućavanjem dostupnosti građe za posebne kategorije korisnika: slijepi i slabovidne, građane s fizičkim hendikepom
- organizacijom zbirki građe za nacionalne manjine
- organizacijom i provođenjem programa kojima se gaji dijalog među kulturama i njeguje kulturna raznolikost:
 - okrugli stolovi, rasprave i tribine o temama iz svih područja ljudskog života
 - susreti različitih društvenih i interesnih skupina i sl.
- suradnjom s pojedincima, udrugama, ustanovama

2.2.5. Knjižnica kao socijalno središte

Gradska knjižnica Rijeka pružanjem slobodnog pristupa informacijama i uslugama svim građanima pod jednakim uvjetima treba omogućiti njihovo aktivno, stvaralačko sudjelovanje u demokratskim procesima pridonoseći tako napretku društva u cjelini.

Taj se cilj postiže:

- besplatnom članarinom za pojedine kategorije korisnika
- odabirom i organizacijom zbiraka i usluga koje pružaju korisnicima opće javne informacije i

- specijalne informacije (zdravstvo, socijalna skrb, pravne službe, slobodna radna mjesta...)
- pružanjem i organizacijom besplatnih usluga
 - uporaba računala za pisanje
 - uporaba mikročitača i druge opreme
 - rješavanje informacijskih zahtjeva
 - pomoć pri pisanju domaćih zadaća
 - povremeni i redovni savjeti stručnjaka iz raznih područja
 - organiziranjem službe dostave građe za: starije osobe u domovima umirovljenika, bolesnike u bolnicama i teško pokretnim građanima u njihovim domovima, zatvorenike, i dr.
 - organiziranjem i pružanjem usluga preko bibliobusne službe

2.2.6. Ciljane skupine – kriteriji specifičnosti

Za realizaciju programskih smjernica Gradske knjižnice Rijeka kao informacijskog, komunikacijskog, obrazovnog, kulturnog i socijalnog središta zajednice, potrebno je oblikovati zbirke građe, službe, usluge i programe Knjižnice u novoj knjižničnoj zgradi prema sljedećim ciljanim skupinama, istodobno uvažavajući više kriterija.

Dobni kriterij

- predškolska djeca
- djeca osnovnoškolske dobi
- mladi
- odrasli korisnici
- korisnici treće i četvrte životne dobi

Kriterij pristupa građi

- otvoreni pristup, dostava građe sa spremišta – korisnici koji dolaze u Knjižnicu, osiguran pristup građi za korisnike u invalidskim kolicima
- pristup preko mreže – korisnici koji traže usluge putem Interneta (virtualni korisnici)

Kriterij dostupnosti građe

- iz fonda knjižnice
- međuknjižničnom posudbom iz fondova drugih knjižnica
- virtualnom posudbom
- dostavom građe (bolesnim i starijim osobama doma, u zatvore i sl.)
- zbirkama za posebne skupine korisnika (slijepi i slabovidni korisnici, nacionalne manjine i dr.)

Kriterij posebnih knjižničnih zbirki i programa

- poduzetnici, obrtnici
- knjižničari narodnih i školskih knjižnica Županije

- pripadnici nacionalnih manjina
- roditelji
- građani treće životne dobi
- nezaposleni
- i sl.

2.3. Smjernice strateškog plana daljnjeg razvoja djelatnosti Gradske knjižnice Rijeka unutar knjižnične mreže Grada i Županije

Daljnijim razvojem djelatnosti, kvantitativnim i kvalitativnim obogaćivanjem postojećih i ponudom novih knjižničnih zbirki, službi i usluga, Gradska knjižnica Rijeka treba zadržati središnje mjesto te i dalje biti čvorište mreže narodnih i školskih knjižnica Županije.

Uz postojeći opseg poslova i zadataka unutar matične djelatnosti, Gradska knjižnica Rijeka u novom prostoru treba postati središnji poslužitelj usluga za narodne i školske knjižnice (preuzimanje gotovih kataložnih zapisa, edukacija i sl.). Ostvarenje navedenih zadaća i planova ovisno je o snažnoj informacijsko-komunikacijskoj infrastrukturi, kao i o odgovarajućoj programskoj podršci.

Pod pretpostavkom bolje kadrovske ekipiranosti, Gradska knjižnica Rijeka trebala bi preuzeti i poslove nabave i obrade knjižnične građe za manje gradske i općinske knjižnice kako bi se djelatnici u njima potpuno posvetili programima rada s korisnicima. Kao središnja pak županijska knjižnica, budući da je u tijeku projekt nabave županijskog bibliobusa, treba pružati knjižnične usluge putem pokretne knjižnice malim goranskim općinama i udaljenim slabije naseljenim mjestima primorskog i liburnijskog kraja.

Na razini knjižnične mreže grada, Središnja knjižnica u novoj zgradi treba logistički, razvojno i infrastrukturno opsluživati vlastitu mrežu ogranaka.

Projekcija razvoja ogranaka sagledava se tako da se zbirke, usluge i programi međusobno nadopunjavaju i profiliraju prema potrebama konkretne zajednice stanovnika određenih naselja. Stručna i tehnička obrada za ogranke i bibliobus u novim prostornim uvjetima potpuno se centraliziraju kako bi se njihovi djelatnici oslobodili tih poslova i većinu vremena posvećivali neposrednom radu s korisnicima.

Preoblikovanje knjižničnih službi i usluga neizbježno je zbog snažnog razvoja informacijsko-komunikacijske tehnologije pa knjižnice moraju osigurati elektronički pristup građi kao i pohranjivanje elektroničkih dokumenata. Poslovanje Gradske knjižnice Rijeka temelji se na računalnoj tehnologiji, a knjižnični fond još uvijek u najvećem svome dijelu sadrži tiskanu građu. Međutim, sve je veći broj raznolike građe dostupan u elektroničkom obliku pa je potrebno osigurati odabir, prikupljanje, obradu, pohranu i zaštitu građe koju korisnici traže u tom obliku.

U novoj zgradi potrebno je stoga osigurati uvjete za uspostavu ravnoteže između papirne i elektroničke građe, te računalnog poslovanja i izravne komunikacije s korisnicima. Pred Knjižnicom je velik zadatak osiguravanja infrastrukturnih i kadrovskih preduvjeta kako bi se korisnicima omogućio pristup strojnočitljivoj elektroničkoj građi.

Elektroničko poslovanje donosi temeljite promjene knjižničnih službi koje je teško predvidjeti kako zbog tehnologije tako i zbog smjera razvoja knjižnične mreže na razini Hrvatske.

2.4. Projekcija koristi nove zgrade knjižnice za širu zajednicu

- potpora demokratskim procesima
- poticanje aktivnog sudjelovanja građana u odlučivanju osiguravanjem informacija o djelovanju lokalne zajednice odnosno sudjelovanje u novim oblicima građanske uprave

- potpora razvoju poduzetništva osiguravanjem usluge poslovnih informacija
- osiguranje transparentnosti informacija o tržištu rada
- pružanje alternative mladima u zamjenu za: drogu, alkohol, vandalizam, agresivnost, nekvalitetno iskorišteno slobodno vrijeme...
- osiguranje prostora, izvora i pomagala za kreativnost, osobni razvoj...
- potpora cjeloživotnom obrazovanju
- mjesto susreta i komunikacije pojedinaca i različitih društvenih grupa
- potpora radu lokalnih udruga i nevladinih organizacija
- poticanje volonterskog rada
- razvijanje osjećaja lokalne i globalne pripadnosti
- jačanje imidža grada
- podizanje kvalitete života građana
- snažna potpora svim ključnim zbivanjima u gradu, primjerice kao **središnji informacijski centar** za kulturna i sportska događanja
- društvena inkluzija – jačanje društvene kohezivnosti, tj. uključivanje društveno isključenih kategorija (siromašni, nezaposleni, umirovljenici, djeca i mladi, ovisnici, manjine...)
- knjižnica kao neutralno sastajalište i pristup informacijskoj tehnologiji
- pristup i usluge za tjelesne i osjetilne invalide
- jačanje usluga za djecu i škole
- pristup raznolikim kulturnim sadržajima
- pristup glazbi i drugoj neknjižnoj građi.

3. GRADSKA KNJIŽNICA RIJEKA DANAS – OSNOVNI POKAZATELJI O DJELATNOSTI

3.1. Mjesto u knjižničnom sustavu Republike Hrvatske

Gradska knjižnica Rijeka javna je, narodna knjižnica za Grad Rijeku i, unutar knjižničnog sustava Republike Hrvatske, matična knjižnica za narodne i školske knjižnice Primorsko-goranske županije koja pruža savjetodavnu i stručnu pomoć u razvoju svake knjižnice posebno i županijske mreže u cjelini.

Osnovna joj je svrha da knjižnične usluge, zasnovane na vlastitim zbirkama i informacijskim izvorima i pomagalicama, znanju i vještini stručnog osoblja te osiguranju pristupa zbirkama i informacijama drugih knjižnica, pruža raznovrsne knjižnične usluge svim stvarnim i potencijalnim korisnicima, građanima grada Rijeka i okolice, bez obzira na njihovu dob, spol, profesiju, društveni i drugi status, s ciljem podupiranja njihova osobnog i profesionalnog razvoja.

Glavna su načela njezina rada otvorenost i demokratičnost, uslužnost i stručnost.

3.2. Statistički podaci za 2002. godinu

Knjižni fond: 250.081 svezak

Periodika: 6.346 svezaka

Tekući naslovi periodike: 225 (od toga 30 na stranim jezicima)

Nekonvencionalna građa:

CD-i: 1.209

CD ROM-ovi: 301

AV-kasete: 696

Broj djelatnika: 45, a prema stručnoj spremi struktura je sljedeća:

17 s visokom stručnom spremom

12 s višom stručnom spremom

13 sa srednjom stručnom spremom

3 prateće službe (tajništvo i računovodstvo)

Broj učlanjenih korisnika: 24.185 ili 16,8% stanovnika Grada Rijeka

od toga 18.644 odraslih (77%) i 5.541 djece do 14 godina (23%)

Broj posjeta: 564.960

Broj jedinica posuđene i korištene građe: 728.225, što iznosi 30,2 jedinice po korisniku

Broj posuđenih knjiga: 402.370

Broj knjiga korištenih u čitaonicama: 74.113

Broj korištenih novina i časopisa: 248.699

Broj korištenja interneta: 5.515

Broj korištenja programskih paketa za samoučenje stranih jezika: 3.043

Broj riješenih informacijskih pretraživanja: 841

Usluge fotokopiranja i tiskanja: 92.551

3.3. Prostorna ograničenja: prepreka daljnjem razvoju djelatnosti

Uvjeti u kojima Gradska knjižnica Rijeka danas djeluje ispod su svih minimuma stručnih standarda, preporučenih Standardima za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj koje je propisao ministar kulture. Prostor u kojemu djeluje Središnji odjel nefunkcionalan je i neprimjeren s obzirom na zahtjeve zaštite ljudi i građe. Poslovanje knjižnice stoga je nužno neracionalno, a prostorni ne-uvjeti bitno utječu na kvalitetu usluga i stupanj (ne)zadovoljstva korisnika.

Ukupan prostor kojim Knjižnica raspolaže, uključujući ogranke i spremište, iznosi 1.570 m² ili svega 32,4% minimalne veličine propisane Standardima za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Uzme li se u obzir i matična funkcija Knjižnice, odnosno potreba da svojim resursima zadovoljava i one zahtjeve koje ne mogu realizirati ostale općinske i gradske knjižnice, taj je postotak još manji odnosno nepovoljniji.

Ograničenim prostornim mogućnostima valja pridodati i kadrovske budući da bi, samo prema broju stanovnika, Knjižnica trebala zapošljavati 58 djelatnika. Prema drugim parametrima poput broja članova ili broja posuđenih i korištenih jedinica knjižnične građe, broj potrebnih djelatnika penje se i do 80. Knjižnica nema zaposlenih stručnih osoba za posebne poslove poput pedagoško-odgojnog rada s predškolskom i osnovnoškolskom djecom, već se za taj rad angažiraju honorarni suradnici. U Knjižnici nisu zaposlene ni stručne osobe koje bi radile u posebnim zbirka.

Standardi nisu zadovoljeni ni u pogledu opskrbljenosti knjižničnom građom. Za županijsku knjižnicu nalažu fond od jedne knjige po stanovniku Županije, odnosno 305.505 svezaka knjiga. Za sada je ta brojka 0,8 knjiga po stanovniku Županije, ili tek 79% u odnosu na propisane Standarde za narodne knjižnice. Godišnji broj prinova u prosjeku je upola manji od Standardima propisanih najmanje 28.809 svezaka, uzimajući u obzir samo stanovništvo Grada Rijeke, ne i matičnu funkciju Knjižnice. Po učlanjenom korisniku broj prinova je svega 0,6. Minimumi Standarda premašeni su jeidno u broju naslova tekuće periodike. Tako se, uz knjigr, knjižnični fond godišnje uvećava i za dvjestotinjak svezaka uvezanih godišta periodike i više od stotinu jedinica nekonvencionalne građe.

Prostorna ograničenja ogledaju se i u sljedećem:

- posebne zbirke: zavičajna zbirka, spomen-zbirka dr. Danila Klana te zbirka stare građe zbog prostornog smještaja nedostupne su korisnicima
- nema prostora za pohranu obveznog primjerka izdanog na području Županije, u skladu sa Zakonom o knjižnicama
- nema uvjeta za organiziranje stručnog skupa za veći broj sudionika, primjerice za školske knjižničare, već se za to traže slobodni prostori poput Vijećnice, dvorane Filodrammatice i sl.
- nema prostora za medijateku i glazbenu zbirku već se ta građa čuva na više mjesta: u Odjelu periodike, Dječjem odjelu *Stribor*, zatvorenom spremištu
- nema prostora za građu za nacionalne manjine
- ne postoje prostorni uvjeti za organizaciju većih izložaba
- nema primjerenog prostora za tehničku obradu građe niti za knjigovešku službu
- knjižnica nema sanitarije za korisnike
- nedostatan je radni prostor za djelatnike
- nije omogućen pristup invalidnim osobama
- nije osiguran parkirališni prostor
- pristup bibliobusu nije osiguran niti uza spremište niti uz ulaz u Knjižnicu, a da se pritom ne zaustavi javni promet
- itd.

Unatoč tome, sve analize u proteklim godinama pokazuju trend rasta broja korisnika i korištenja usluga Gradske knjižnice Rijeka.

3.4. Postojeća prostorna i funkcionalna organiziranost Gradske knjižnice Rijeka

Gradska knjižnica Rijeka pruža knjižnične usluge svojim korisnicima putem mreže ogranaka i odjela. U središtu grada nalaze se središnji odjeli. Njihovo funkcioniranje kao jedinstvene cjeline otežava to što su prostorno međusobno dislocirani.

U velikim gradskim naseljima: Turniću, Zametu, Sušaku i Drenovi organizirani su mješoviti ogranci, a gradska i prigradska naselja bez knjižničkog ogranka obilazi bibliobus.

Središnji odjeli Gradske knjižnice Rijeka trenutačno djeluju na 4 lokacije u središtu grada.

Zajedničke službe, odnosno služba nabave, služba obrade, matična služba, Središnji odjel za odrasle i Odjel periodike, smještene su u prizemlju i manjim dijelom na prvom katu palače Modello na prostoru veličine 610 m² bruto-površine.

Prosječno središnje odjele posjeti 2.125 korisnika na dan u sadašnjim uvjetima, a u frekventnim danima taj se broj penje na više od 3.000 posjetitelja. Tijekom 2002. godine u ovim je odjelima ukupno korišteno 589.789 jedinica knjižnične građe, što iznosi 35,7 jedinica po korisniku (16.528 korisnika središnjih odjela). Podatak da je u prosjeku 226 knjiga smješteno na četvorni metar, sam po sebi kazuje kolika je gustoća građe na policama (prema standardima optimum je 111 knjiga na m²).

Kad je riječ o svescima periodičkih publikacija na jedan četvorni metar u prosjeku je smješteno 90 jedinica. Riječ je o uvezanim dnevnim novinama, staroj i vrijednoj sušačkoj i riječkoj periodici te stručnim časopisima, bez tekućih primjeraka. Posebno je važno istaknuti da samo jedno godište uvezanog naslova dnevnih novina zauzima 1,2 m dužna police.

Da bi se u tako ograničenim prostornim uvjetima čim brže i kvalitetnije riješili informacijski zahtjevi korisnika, bez obzira na vrstu medija-nositelja informacija koje čuva pojedini odjel, uspostavljena je **informacijska služba** koja je omogućila da korisnik uputi zahtjev na jednome mjestu i na istome mjestu dobije potpunu informaciju iz svih izvora: knjiga, časopisa, bibliografskih izvora te mrežnih izvora. Tako se maksimalnim naporom djelatnika nastoji prevladati prostorna rascjepkanost knjižnice, kako bi je korisnici čim manje osjetili.

Publikacije koje Gradska knjižnica Rijeka ne može osigurati iz svog fonda nabavljaju se **međuknjižničnom posudbom**, pa se tako u godini obavi prosječno oko 130 transakcija, bilo da se radi o knjigama ili člancima iz časopisa.

Središnji odjel za odrasle, Matije Gupca 23 (390 m², zakup gradskog prostora)

Odjel periodike, Bačvarska 2 (80 m², zakup gradskog prostora)

Uprava i zajedničke službe (140 m²)

Dječji odjel "Stribor", Trg 128. brigade HV 6 (165 m², u vlasništvu Sveučilišne knjižnice Rijeka)

Narodna čitaonica, Korzo 24 (173 m², u vlasništvu HRT-a)

Odjel za samoučenje, Trg 128. brigade HV 6 (50 m², u vlasništvu Sveučilišne knjižnice Rijeka)

Bibliobus

Županijski bibliobus

Spremišta za knjižničnu građu, Ulica Andrije Kačića-Miošića (166 m²)

Ogranci

Ogranak Turnić, Franje Čandeka 36 E (173 m²)

Ogranak Zamet, Ante Pilepića 1 A (220 m²)

Ogranak Sušak, Kumičićeva 43 (90 m², u privatnom vlasništvu)

Ogranak Drenova, Cvjetna 2 (70 m²)

3.5. Zaključno

Iz godišnjih izvještaja o radu Gradske knjižnice Rijeka razvidno je da su tijekom godina ulagani veliki napor u opstanak ustanove i osiguranje osnovnih egzistencijalnih uvjeta. Korisnici Knjižnice i stručna javnost priznaju da je Gradska knjižnica Rijeka, zahvaljujući stručno utemeljenom radu i okrenutosti zajednici korisnika, unaprijedila poslovanje ne samo uvođenjem računalnih tehnika i uključivanjem na internet već i nabavom novih medija, pružanjem raznovrsnih informacija i uspješnim rješavanjem informacijskih zahtjeva, novim uslugama, širenjem programa Dječjeg odjela "Stribor", promišljenim marketinškim djelovanjem i prisutnosti u medijima. To je postignuto iznimnim trudom Uprave Knjižnice i svakog zaposlenog djelatnika u okviru zadaća na radnome mjestu. Posebna pozornost pridaje se permanentnom obrazovanju preko raznih oblika samoučenja, internih tečajeva, sudjelovanja na seminarima u vlastitoj organizaciji, organizaciji Knjižničarskog društva Rijeka, Nacionalne i sveučilišne knjižnice, Centra za stalno stručno usavršavanje, seminara u sklopu europskih projekata za narodne knjižnice i dr.

Prostorni razmještaj, sada samo zamišljene Središnje knjižnice, na postojeće četiri lokacije oduzima joj oznake istinske središnjice, a posljedice su očite u nezadovoljavajućoj razini usluga, čega su vjerojatno više svjesni sami djelatnici nego korisnici budući da se na razne načine, iznimnim naporima, to pokušava čim više prevladati.

Gradska knjižnica Rijeka nedvojbeno je došla do točke maksimalne iskorištenosti postojećih prostornih mogućnosti koje su postale ograničavajućim čimbenikom bilo kakva značajnijeg razvoja Knjižnice, odnosno daljnjeg podizanja razine knjižničnih usluga.

U zadanim uvjetima može se samo pokušati održavati dosegnuta razina u kvalitativnim i kvantitativnim mjerilima, uza stalnu bojazan od neuspjeha.

4. PODACI O STANOVNIŠTVU – MJERILO ZA PLANIRANJE PROSTORA KNJIŽNICE I PROCJENU POTREBA KORISNIKA

4.1. Stanovništvo

Mnogi se izračuni vezani za prostor narodne knjižnice zasnivaju na broju stanovništva zajednice kojoj knjižnica služi. Pri osmišljavanju i planiranju nove zgrade knjižnice (na predviđenoj lokaciji na Klobučarićevu trgu), analizirani su različiti izvori kako bi se odredio broj stanovnika. Uvriježena je praksa u planiranju knjižničkog prostora predvidjeti rast za 20 godina unaprijed

Pri izračunu projekcije rasta broja stanovništva korišteni su podaci koji su dobiveni od:

1. Odjela gradske uprave za razvoj, urbanizam, ekologiju i gospodarenje zemljišta Grada Rijeke, Direkcije za urbanizam i ekologiju
2. Ureda državne uprave u Primorsko-goranskoj županiji, Služba za prostorno uređenje, zaštitu okoliša, graditeljstvo i imovinsko-pravne poslove
3. Ureda državne uprave u Primorsko-goranskoj županiji, Služba za društvene djelatnosti, Odsjek za prosvjetu i kulturu
4. Rektorata Sveučilišta u Rijeci
5. Udruge slijepih i slabovidnih Primorsko-goranske županije
6. Državnog zavoda za statistiku (www.dzs.hr).

U materijalima Grada Rijeke o stanovništvu i stanovanju izrađenima za potrebe urbanističkog plana grada, prikazan je opći trend u zadnjih 10 godina, no projekcija broja stanovnika u budućnosti nije jasno vidljiva. Iz razgovora sa stručnjacima došlo se do brojke od 180.000 stanovnika kao moguće projekcije broja stanovnika grada za 20 godina.

Separat *Demografski razvitak Županije primorsko-goranske* koji je 1996. godine za potrebe Prostornog plana Primorsko-goranske županije izradio dr. Ivan Lajić, jedini je izvor o budućem demografskom razvoju u razdoblju od 20 godina, obuhvativši pritom 2015. godinu (separat je iz 1996!). Separat je kao zasebne kategorije obuhvatio sljedeća područja: Gorski kotar, Priobalje, Kvarnerski otoci, Općina Rijeka i Primorsko-goranska županija. Na žalost, zbog drukčijih postavki teritorijalnog ustrojstva, Grad Rijeka ovdje nije prisutan kao zasebna kategorija.

Budući da je osnivač Gradske knjižnice Rijeke Grad Rijeka, Knjižnica je prije svega namijenjena građanima Rijeke, međutim ne može se zanemariti ni stanovništvo iz tzv. riječkog prstena (bivša Općina Rijeka) koje gravitira Rijeci i Gradskoj knjižnici Rijeka, jer na svom području nema knjižnicu ili postojeća ne zadovoljava njihove potrebe, kao ni stanovništvo Primorsko-goranske županije kojemu, posredno ili neposredno, Gradska knjižnica Rijeka pruža knjižnične usluge. Naime, Gradska knjižnica Rijeka najveća je narodna knjižnica u Županiji i matična knjižnica za narodne i školske knjižnice u Županiji, što posljedično pred nju postavlja odgovarajuće profesionalne zahtjeve i očekivanja od šire zajednice.

Zaključno, izračuni se temelje na projekciji stanovništva Grada Rijeke, uvećanoj za 20% (10% za nerezidencijalno stanovništvo i 10% za ulogu matičnosti), što pretpostavlja brojku od 216.000 stanovnika, od koje se polazi pri daljnjim izračunima.

4.1.1. Teritorijalni obuhvat

Grad Rijeka

Riječki prsten

Primorsko-goranska županija (matična knjižnica)

4.1.2. Podaci o stanovništvu

- Opis stanovništva i naseljenosti (popis stanovništva 2001.)

Područje	Broj stanovnika
Grad Rijeka	144.043
Riječki prsten	191.647
Primorsko-goranska županija	305.505

- Broj domaćinstava

	Ukupno	Obiteljska kućanstva	Neobiteljska kućanstva
Rijeka	53.406	40.276	13.130
PGŽ	111.085	84.534	26.551

- Aktivno stanovništvo

	Aktivno stan. od ukupnog	Aktivno žena u ženskom stan.
Rijeka	46,59 %	42,24 %
Riječki prsten	47,88 %	41,8 %
PGŽ	46,2 %	41,02 %

- Nezaposleni – struktura

	Ukupno	Žene	NKV	PKV/NSS	KV/VKV	SSS	VŠS	VSS
Rijeka	14.129	8.822		909	4.225	4.381	788	1.026
PGŽ	20.514			1.301	6.453	6.193	1.074	1.316

- Bruto-dohodak po stanovniku

	Prosječna mjesečna plaća po zaposlenom (2000.)
PGŽ	4.794,00 kn

- Predškolska djeca i vrtići

	Sveukupno	M.	Ž.
Rijeka	8.129	4.230	3.899
Riječki prsten	11.236	5.780	5.456
PGŽ	17.900	9.255	8.645

- Broj učenika osnovnih škola

	Broj škola	Broj učenika
Rijeka	26	11.132
Riječki prsten	8 (+8 Područnih škola)	3.337
PGŽ	57	23.389

- Broj učenika srednjih škola

	Broj škola	Broj učenika
Rijeka	20	8.531
Riječki prsten	1	450
PGŽ	33	13.204

- Visoke škole i broj studenata

	Broj škola	Broj učenika
Rijeka	8	11.026
Riječki prsten	/	/
PGŽ	10	15.582

- Obrazovna struktura stanovništva (završena škola stan. starijeg od 15 g.)

	Bez škole	Nepotpuna osn. šk.	Osnovna škola	Srednja škola	Viša	Visoka	Magisterij	Doktorat
Rijeka	1.338	9.141	22.937	67.445	7.484	14.612	585	404
PGŽ	2.836	27.344	48.583	142.161	19.963	24.424	919	584

- Nacionalne manjine i jezici manjina (%)

	Rijeka	PGŽ
Albanci	0,57	0,68
Bošnjaci	1,37	0,99
Crnogorci	0,31	0,21
Česi	0,07	0,05
Mađari	0,17	0,17
Makedonci	0,22	0,16
Romi	0,34	0,19
Slovaci	0,04	0,04
Slovenci	1,09	0,94
Srbi	6,21	4,91
Talijani	1,92	1,16
Ostali	1,46	1,2
Neizjašnjeni	5,05	3,85

	Hrvatski jezik	Albanski	Mađarski	Slovenski	Talijanski
Rijeka	93 %	0,98 %	0,16 %	0,98 %	1,22 %
Riječki prsten					
PGŽ	94,35 %	0,87 %	0,15 %	0,88 %	1,22 %

- Broj slijepih i slabovidnih

	Broj članova Udruge slijepih i slabovidnih
Riječki prsten	347
PGŽ	520

- Broj invalidnih osoba prema fizičkoj pokretljivosti

	Ukupno	Sasvim pokretni	Pokretni uz pomagala	Pokretni uz kolica	Nepokretni
Rijeka	11.374	8.912	1.899	205	799
Riječki prsten	14.754	11.670	2.377	261	446
PGŽ	24.200	18.828	4.169	404	799

- Nepismeni (stanovništvo staro 10 i više godina)

	Postotak nepismenih
Rijeka	0,59 %
Riječki prsten	0,6 %
PGŽ	0,6 %

4.1.3. Podaci o knjižnicama

- Lokalni sustav školskih knjižnica

	Osnovne škole	Srednje škole	Knjižnice u sred. škol.	Knjižnice u sred. škol.	Ukupno knjižnica
Rijeka	26	20	24	13	37
Riječki prsten	8 (+8 Podr. škola)	1	65	1	7
PGŽ	57	33	65	23	88

- Mreža narodnih knjižnica

	Narodne knjižnice	Zbirka knjiga za posudbu
Rijeka	1	
Riječki prsten	3	
PGŽ	18	4

- Članovi Gradske knjižnica Rijeka i projekcija njihova rasta

Godina	Broj članova	Indeks
1994.	14.820	
1995.	15.994	107,9
1996.	17.387	108,7
1997.	18.652	103,6
1998.	20.374	109,0
1999.	21.414	105,0
2000.	22.144	103,4
2001.	22.925	103,5
2002.	24.185	105,5
1994./2003.		163,2

Indeks rasta članstva u razdoblju od 1994. do 2003. godine iznosi 163,2 unatoč tome što se prostorni uvjeti u kojima se knjižnična djelatnost obavljala nisu bitno promijenili. Kada prostorni uvjeti budu znatno

kvalitetniji u novoj zgradi Knjižnice koja će omogućiti značajniji razvoj knjižničnih usluga, servisa i programa, pretpostavljamo da će indeks rasta članstva biti 200 u puno kraćem razdoblju.

U sadašnjim uvjetima Gradska knjižnica Rijeka brojem članova zadovoljava hrvatske standarde. Približno 16% ukupnog stanovništva Grada učlanjeno je u Knjižnicu, a cilj da 30% stanovništva bude član Knjižnice je realan, što je i standard primjerice u susjednoj Sloveniji. Napravi li se analogija sa stanjem u skandinavskim zemljama u kojima je postotak korisničke populacije puno veći (više od 60 %), ne smije se zaboraviti da je tamo članarina besplatna.

Godina	Broj stanovnika	Broj članova
2003.	144.043	24.185 (16% stanovništva)
2023.	180.000	54.000 (30% stanovništva)

- **Prosječan dnevni posjet u središnjim odjelima Gradske knjižnice Rijeka i projekcija rasta**

Gradsku knjižnicu Rijeka svaki dan u prosjeku posjeti 2.125 posjetitelja, a u frekventnim danima ta brojka prelazi iznad 3.000. U novim, kvalitetnijim prostornim uvjetima predviđamo da **će taj broj biti dvostruko veći**. Dakle, u novoj se zgradi očekuje **5.000 – 6.000** posjetitelja na dan. Očekivanja Gradske knjižnice Rijeka su doista realna s obzirom na iskustvo Gradske knjižnice Zadar koja u novom prostoru, na populaciju od 80.000 stanovnika, bilježi 3.000 posjeta na dan.

- **Posudba i korištenje knjižnične građe u središnjim odjelima i projekcija rasta**

U 2002. godini ukupno je posuđena i korištena 744.001 jedinica knjižnične građe. S pretpostavkom da će se broj članova minimalno udvostručiti, može se predvidjeti barem dvostruki broj korištenja i posudbe jedinica knjižnične građe, tj. najmanje 1.500.000 jedinica građe na godinu.

4.2. Interpretacija pokazatelja

Navedeni pokazatelji o stanovništvu ključni su pri planiranju zbirke knjižnične građe, službi i usluga te s tim u vezi potrebnog prostora budući da se prema svim standardima, metodama i postupcima planiranja prostora knjižničnih zgrada podaci o broju stanovnika u pojedinim kategorijama, primjerice o broju predškolske djece, djece osnovnoškolske dobi, uzimaju kao mjerilo.

Podaci o broju kućanstava, bruto-dohotku, postotku aktivnog stanovništva te o broju nezaposlenih neizostavni su za potpunu socijalnu sliku zajednice.

Najveći udio u ukupnom broju stanovnika, točnije 46% na razini Grada i Županije, ima **aktivno stanovništvo**. To je ujedno i najbrojnija kategorija korisnika koja se obraća Knjižnici s različitim zahtjevima. Osim zadovoljavanja kulturnih potreba odnosno kreativnog osmišljavanja dokolice, težište programa Knjižnice valja stoga temeljiti na pružanju uvjeta za doživotno učenje, razne oblike edukacije, a posebno na osiguranju usluga poslovnih informacija i pravnih savjeta.

Udio nezaposlenih iznosi 9% od ukupnog broja stanovnika Županije, odnosno 19,6% od aktivnog stanovništva. Ti su podaci važni zbog više razloga. U budućoj zgradi Knjižnice, po uzoru na suvremene europske narodne knjižnice, nezaposlenim je građanima potrebno, u suradnji s relevantnim ustanovama, omogućiti uvid u trenutačnu potražnju na tržištu rada.

Nezaposlene stanovnike, uz ostale kategorije građana, moguće je angažirati kao volontere ili na druge načine za pružanje raznih usluga (dostava knjiga u zatvore, bolnice, na kućna vrata...).

Uz to, cilj je omogućiti im sudjelovanje u programima edukacije i svladavanja vještina koje pridonose njihovom zapošljavanju, primjerice samoučenje stranih jezika i sl.

Podaci o broju predškolske djece mjerilo su planiranja opsega prostora i zbirke te raznovrsnih programa za ovu populaciju: pričaonica, igraonica, radionica i sl. Naime, najmlađi čine 2,7% ukupne populacije grada Rijeke ili 2,8 % stanovnika Županije. Budući da se čitateljske navike stječu od najranije dobi, toj kategoriji treba posvetiti maksimalnu pozornost. Suradnja s vrtićima nuždan je preduvjet za kontinuirano planiranje i provođenje programa, međutim treba nastojati obuhvatiti čim više djece koja ne pohađaju programe predškolskog odgoja.

Pokazatelji o osnovnim i srednjim školama, broju učenika i broju školskih knjižnica višestruko su potrebni. Osnova su za planiranje opsega zbirke, usluga i programa poradi razvijanja čitalačkih navika, poticanja mašte i kreativnosti djece i mladeži, razumijevanja umjetničkog izričaja te kvalitetnog ispunjavanja slobodnog vremena. Gotovo polovica od ukupnog broja djece osnovnoškolske dobi, stanovnici su grada Rijeke. Uza sve to, valja istaknuti da su fondovi školskih knjižnica nedovoljni, a statistički podaci o djelatnosti Gradske knjižnice Rijeka govore o tome da je Knjižnica svojim izvorima i uslugama značajna potpora odgojno-obrazovnom procesu jer osigurava dio fonda koje školske knjižnice još uvijek nisu u mogućnosti ponuditi i odgovara na informacijske zahtjeve učenika za referate, materialne radnje i druge pismene radove.

Broj studenata podjednak je broju učenika, dakle oko 4,5%. Rijeka je sveučilišni grad u kojem studiraju mladi iz ostalih dijelova Županije i iz susjednih županija. Iako su u zadovoljavanju obrazovnih potreba usmjereni na svoje fakultetske knjižnice i Sveučilišnu knjižnicu Rijeka, Gradska knjižnica Rijeka teži zadovoljiti njihove ostale informacijske, komunikacijske i kulturne potrebe.

Ni podaci o obrazovnoj strukturi stanovništva te o broju nepismenih nisu zanemarivi pri planiranju programa edukacije korisnika, posebice opismenjivanja te informatičke pismenosti, programa samoučenja i doživotnog učenja.

Pripadnici nacionalnih manjina čine 12,5% stanovnika Grada Rijeke, odnosno 9,7% stanovnika Županije. Jedna je od temeljnih zadaća narodne knjižnice gajenje dijaloga među kulturama te uvažavanje i

njegovanje kulturnih različitosti. Svojim zbirkama Knjižnica stoga treba omogućiti pripadnicima svih etničkih zajednica da nađu građu o svojim matičnim zemljama i građu na svom jeziku i pismu.

Udio **invalidnih osoba** u smislu fizičke pokretljivosti u ukupnom broju stanovnika Grada Rijeke je 7,9 %. Planiranje prostora s obzirom na korištenje zbirke i suvremenih tehnologija, treba biti u skladu s potrebama te kategorije građana.

To se odnosi i na potrebe **slijepih i slabovidnih korisnika**.

U odnosu na postojeću mrežu narodnih i školskih knjižnica, valja istaknuti da Gradska knjižnica Rijeka u sklopu svoje matične djelatnosti nadzire rad mreže školskih i narodnih knjižnica u Županiji, pruža potrebnu savjetodavno-stručnu pomoć, daje preporuke o stručnom uređenju prostora i zbirke, organizira individualnu i grupnu edukaciju knjižničara, stručna predavanja i seminare. Na području Primorsko-goranske županije, uz Gradsku knjižnicu Rijeka, djeluje još 18 narodnih knjižnica s profesionaliziranom djelatnošću, a 4 knjižnice djeluju kao zbirke knjiga za posudbu pri općinama ili su registrirane pri udrugama. Osim narodnih knjižnica, u Županiji ima ukupno 88 školskih knjižnica.

4.3. Očekivanja korisnika Gradske knjižnice Rijeka

Još 1998. godine na reprezentativnom uzorku korisnika Središnjeg odjela i Odjela periodike provedeno je anketno istraživanje o vrednovanju knjižničnih usluga. Namjera je bila dobiti uvid u stupanj zadovoljstva korisnika postojećim fondom i uslugama te očekivanja o njihovu daljnjem razvijanju. Analiza je pokazala da su korisnici zadovoljni knjižničnim uslugama, a stupanj nezadovoljstva proizlazi najvećim dijelom iz postojećih prostornih ograničenja.

Dvije trećine prijedloga korisnika odnosilo se na poboljšanje uvjeta s tim u vezi:

- novi prostor s više kvadrature
- veći broj mjesta za rad u studijskim čitaonicama
- veći broj računala za pretraživanje baze podataka knjižnice i interneta
- klimatizacija prostora.

To je samo potvrdilo da su poteškoće koje proizlaze iz prostornih uvjeta, ma koliko se trudili ublažiti ih kvalitetom usluge i ljubaznošću djelatnika, i te kako su vidljive i korisnici ih osjećaju.

Valja naposljetku istaknuti da je na Okruglom stolu *Knjižnicama treba prostor – kakav i zašto*, održanom 15. studenoga 2001., aktivno sudjelovao značajan broj korisnika Gradske knjižnice te svojim glasovima iskazao potporu inicijativi za hitnim iznalaženjem odgovarajućeg prostornog rješenja.

5. IZRAČUN POTREBNE KVADRATURE OBJEKTA

Prema detaljnom sveukupnom izračunu kvadrature, za novu zgradu Knjižnice potrebno je 8640 m², no vodeći se zadanostima na predviđenoj lokaciji (Klobučarićev trg), prilagodili smo sveukupan okvirni izračun kvadrature na 6.665 m², s mogućim odstupanjima za pojedine funkcionalne dijelove prema podacima u ovom poglavlju.

Sveukupan izračun

a. Prostor za zbirku knjiga (iz Veličina zbirke 2B.e.)	2.560 m ²
b. Javne elektroničke radne stanice (iz 3d.)	427 m ²
c. Sjedeća korisnička mjesta (iz 4b.)	605 m ²
d. Radni prostor za osoblje (iz 5b.)	450 m ²
e. Prostor dvorana za susrete (iz 6d.)	386 m ²
f. Prostor specijalne namjene (iz 7.)	1.126 m ²
g. Neraspoređen prostor (iz 8c)	1.111 m ²
h. PROSTOR SVEUKUPNO (a+b+c+d+e+f+g)	6.665 m²

Sveukupna procjena potrebnih prostora koji trebaju zadovoljiti ciljeve projekta nove zgrade Knjižnice, samo je procjena koja u idejnom rješenju treba biti ostvarena u shemama potpuno opremljenog prostora građevine kao usklađene cjeline.

Sveukupni izračun potrebne kvadrature daje cjelokupnu kvantifikaciju nove knjižnice, no specifičnosti zamišljene unutarnje organizacije posebno su detaljno kvantificirane u bitnim odrednicama: knjižničnoj građi i sjedećim mjestima te računalima.

Izračuni su tabelarno prikazani u posebnim priložima:

- Sveukupni izračun potrebne kvadrature
- Izračun segmenata fonda knjižnične građe
- Raspored i izračun potrebnih sjedećih mjesta

Veličina zgrade može varirati ovisno o arhitektonskom rješenju u okviru zadanih urbanističkih uvjeta te okvirnih izračuna priloženih ovom programu. Različita arhitektonska rješenja kvadrature elemenata Knjižnice mogu biti prihvatljiva pod uvjetom da su u skladu s rasponom mogućih odstupanja za pojedine dijelove Knjižnice (niže navedeno).

Veličina zbirke predstavlja njezinu projekciju za budućih dvadeset godina, na osnovi stručne procjene knjižničara koja u danom vremenskom okviru uključuje povećanje fonda za nabavljene knjige te smanjenje fonda za otpisane knjige. Budući da je prosječan postotak posuđenih knjiga u odnosu na cjelokupan fond 15%, ukupna projekcija zbirke umanjena je još za taj iznos.

Izračunavanje veličine knjižnične zbirke složen je proces jer je knjižnična građa različita s obzirom na vrstu (knjige, elektronička građa, periodička građa...) i korisničke skupine kojima je namijenjena (djeca, odrasli...). Veličina se zbirke dalje segmentira prema odjelima i službama u unutarnjoj organizaciji knjižnice te strukama knjižnične građe. Knjižničari Gradske knjižnice Rijeka nastojali su što bolje predvidjeti rast knjižnične građe Knjižnice, no uvijek postoji bojazan da nas tijekom napretka tehnologije može iznenaditi vezano uz vrstu građe koja će se u budućnosti koristiti kao i njezin opseg odnosno budućni rast.

Moguća odstupanja od izračunate kvadrature pojedinih dijelova mogu se prihvatiti u različitim postocima za različite funkcionalne elemente knjižnice.

Prostor za zbirku knjiga

Ovdje se podrazumijeva prostor za smještaj cjelokupne knjižnične građe, što osim knjiga uključuje periodičku i neknjižnu građu i sve njihove specifičnosti.

Idealno bi za Knjižnicu bilo kad bi cjelokupna knjižnična građa bila u javnom prostoru dostupna korisnicima. Međutim, ponajprije zbog uštede prostora, potrebna su zatvorena spremišta knjiga. Izračuni za prostorni smještaj knjižnične građe čak se za 50-ak posto razlikuju, ovisno o tome smještaju li se knjige u zatvorenim spremištima na pokretljivim policama ili su na uobičajenim policama u javno dostupnom prostoru. Treba dobro promisliti smještaj i raspored knjižnične građe jer će se i kvadratura razlikovati prema arhitektonskom rješenju, ovisno o tome hoće li rješenje nuditi jedno središnje zatvoreno spremište ili više manjih odvojenih spremišta na različitim mjestima. Moguće odstupanje od kvadrature potrebne za građu ne smije biti umanjeno za više od 10%. Dakako da može biti uvećano koliko je god moguće jer se Knjižnica na ovoj lokaciji nema gdje širiti kad se za to bude ukazala potreba.

Javne elektroničke radne stanice

U kontekstu neprestanog razvoja informacijske i komunikacijske tehnologije te svakim danom sve veće uporabe računalne tehnologije, Knjižnica mora imati resurse odnosno priključke i računala kako bi ostvarila funkciju komunikacijskog i obrazovnog središta te pružila priliku svim građanima za njihovo korištenje. Tako se ostvaruje i njezina socijalna funkcija u smanjivanju razlika između informacijski bogatih i informacijskih siromašnih. Moguća odstupanja od projekcije: 10%.

Sjedeća korisnička mjesta bitna su u konceptu Knjižnice kao informacijskog, obrazovnog i komunikacijskog središta te mjesta gdje će građani rado i kvalitetno provoditi svoje slobodno vrijeme. Moguće odstupanje: 5–10%.

Radni prostor za osoblje u internom dijelu prostori su kod kojih odstupanja mogu iznositi 10 – 15%, no budući da se namjenom razlikuju, smanjenje njihove kvadrature ne smije se negativno odraziti na stručni rad knjižničara.

Prostor dvorana za susrete ne smije biti manji od predviđenih zbog razloga koji čine ključni preduvjet promišljanja Knjižnice kao središta zajednice.

Prostor za posebne namjene

Mnogo je različitih stavki u ovom segmentu sveukupnog izračuna, no sve su posebno važne u konceptu Knjižnice. Moguća odstupanja: +/- 5 %.

Neraspoređeni prostor

Okvirni izračun za neraspoređen prostor namijenjen za dizala, stubišta, sanitarije, građevinsku konstrukciju i slično, predviđa 20% od ukupnog prostora, međutim to može varirati +/- 5% u ovisnosti o cjelokupnom arhitektonskom rješenju.

6. DEFINICIJA I OPSEG PROJEKTOG ZADATKA

Programska osnova obuhvaća sve podatke koji su potrebni za izradu idejnog rješenja koje autori smatraju relevantnim, uz napomenu da su otvoreni za suradnju i konzultacije u slučaju dvojbi i nedorečenosti.

Ovim projektnim zadatkom prikazani su

- podaci bitni za projektiranje arhitektonsko-građevinskog dijela zgrade nove knjižnice (7.)
- podaci za projektiranje instalacija u prostoru nove zgrade knjižnice (8.)
- podaci o mjerama zaštite unutar prostora (9.)
- podaci bitni za koncipiranje unutrašnjeg uređenja i opremanja prostora (10.)
- podaci bitni za elemente informiranja (11.)
- podaci bitni za uređenje neposrednog okoliša (12.).

6.1. ARHITEKTONSKO-GRAĐEVINSKI DIO

6.1.1. *Elementi za tlocrtno rješenje prostora*

- Vanjske jedinice za vraćanje knjižnične građe
- Reprezentativni jedinstveni javni ulaz
- Izložbeno-prezentacijski prostori
- Oglad novih knjiga
- Gospodarski ulaz
- Ulaz za zaposlene / prihvat pošte i nabavljene građe
- Višenamjenska dvorana
- Garaža bibliobusa
- Spremište knjiga bibliobusa
- Središnji posudbeno-informacijski pult
- Info-punkt za opće, lokalne i turističke informacije, Euro-punkt
- Čitaonica dnevnog tiska
- Odjel za djecu
- Odjel za mlade
- Glazba i film
- Dvorana za glazbu i film
- Odjel za odrasle
- Elektronička učionica
- Posebne zbirke
- Prostori za odmor osoblja, mini-kuhinje i garderobe osoblja

- Služba za nabavu i obradu knjižnične građe
- Služba za zaštitu građe i knjigovežnica
- Distribucijski centar
- Služba za razvoj i matična služba, bibliotečna zbirka - BZ
- Informatička služba i računalno srce
- Dvorana za sastanke
- Računovodstvo
- Arhiva
- Tajništvo
- Ravnatelj
- Prostori energetske i ostalih postrojenja
- Art-cafe
- Komunikacije: hodnici, stubišta, dizala
- Spremišta materijala za održavanje
- Sanitarije za korisnike: muške, ženske, invalide, djecu i mlade
- Sanitarije za osoblje, tuš i prostor za "prvu pomoć"
- Zatvorena spremišta knjiga.

Osnovni prostori za obavljanje primarnih knjižničnih funkcija uključuju prostore korisnika, prostore građe i prostore stručnog osoblja, a neki se međusobno isprepleću. Svaki od osnovnih elementa u novoj knjižnici posebno je opisan, isto kao i prateći te integracijski prostori.

Organizacijske promjene

- Značajno jača tehnološka podrška u odnosu na sadašnje uvjete, poglavito s obzirom na velik broj računala na raspolaganju korisnicima u javnome knjižničnom prostoru.
- Programski prostori predviđeni su za djecu, mlade, ljubitelje filma i glazbe, a zajedno s multikulturalnim kutkom i višenamjenskom dvoranom, omogućit će Knjižnici da postane središte zajednice u punom smislu.
- Odjel za odrasle doživjet će značajne promjene:
 - Reorganizacija zbirke u dvije cjeline: Lijepa književnost, Stručno-popularna literatura.
 - Poslovne informacije biti će izdvojene kao i zbirka službenih informacija te multikulturalni kutak.
 - Broj mjesta za studijski rad i ležerno čitanje znatno će biti uvećan.
 - Referentna zbirka, stručna građa i periodička građa bit će smještene u blizini, raspoređene prema tematsko-sadržajnim cjelinama.
 - Police za knjižničnu građu u Odjelu za odrasle, posebno u Odjelu stručno-popularne literature, moraju biti različite za različiti knjižničnu građu, tj. osim polica za knjige, moraju biti predviđene i police za periodičku građu te elektroničke medije (CD-ROM, DVD...).
- Novost je u organizaciji osnivanje novih odjela i služba
 - Odjel za mlade

- U dosadašnjoj organizaciji Knjižnice postoji jedan Dječji odjel. U novoj zgradi izdvojeno će biti organizirani Odjel za djecu i Odjel za mlade.
- Sukladno tome dogodit će se reorganizacija zbirke knjiga za djecu, odnosno stvaranje zbirke knjiga za mlade izdvajanjem iz fonda dječje zbirke, ali i fonda knjiga za odrasle.
- Glazba i film
- Elektronička učionica koja na neki način objedinjuje usluge Odjela za samoučenje i dijela usluga koje su se zbivale u Odjelu periodike

6.1.2. Funkcionalna organizacija elemenata prostora

- **Vanjske jedinice za vraćanje knjižnične građe**

Vanjske jedinice za vraćanje knjižnične građe služit će korisnicima koji žele vratiti građu kada je knjižnica zatvorena ili kada se građa želi samo vratiti.

Poželjno je da budu pristupačne korisnicima koji dolaze automobilima, kao i onima koji dolaze pješice. Trebaju biti zaštićene u slučaju lošeg vremena. Unutarnji prostor koji će primati na taj način vraćenu knjižničnu građu mora biti blizu prostora za sortiranje vraćenih knjiga i daljnji transfer (dizala za knjige). Nužna je dobra zaštita od požara i vlage. Izvana i iznutra moraju biti dva različita formata jedinica za vraćanje: knjiga i neknjižna građa, primjerice CD-i, DVD-i (oznake su obvezne). Jedinice moraju biti dizajnirane tako da odgovaraju građi koja se treba uložiti. Predviđaju se 3 takve jedinice, za svaku vrstu građe po jedna. Poželjni su veliki spremnici za vraćenu građu u unutarnjim prostorima. Ispitati tehnološke mogućnosti da jedinice budu dostupne samo korisnicima knjižnice putem knjižnične iskaznice (kao bankomati). Ako je tehnološki izvedivo, bilo bi poželjno automatsko razduživanje građe činom njezina vraćanja.

- **Reprezentativni jedinstveni javni ulaz**

Ovo je područje javni ulaz za korisnike na kojemu posjetitelji i korisnici dobivaju osnovne informacije o knjižnici i zajednici u kojoj se knjižnica nalazi. Predvorje služi korisnicima knjižnice kao i posjetiteljima programa u višenamjenskoj dvorani. To je ujedno i sigurnosna kontrolna točka.

Ulaskom u knjižnicu korisnici dobivaju prvi dojam o zgradi, pa stoga ovaj dio zgrade treba učiniti privlačnim. Ujedno je veoma važno da korisnici ulaskom u zgradu stvore neposrednu sliku gdje se što nalazi te tako budu usmjereni u dijelove knjižnice koji im trebaju. Proces informiranja o knjižnici događa se na različite načine i uključuje djelatnike koji posreduju informacije, elemente javnog informiranja (table i putokazi), tiskanu informativnu građu, elektroničke medije. Tu mora biti smješten plan zgrade i direktorij smještaja odjela i usluga knjižnice, nosači za letke i brošure, pano za obavijesti o događanjima u knjižnici, stolić odnosno police za otpisanu građu i stare časopise koje posjetitelji i korisnici mogu ponijeti sa sobom.

Poželjno je da ulazna vrata budu natkrivena i da se automatski otvaraju (zbog korisnika sa smanjenom pokretljivošću). Na prostoru ispred knjižnice i u predvorju trebalo bi postaviti klupu za korisnike koji čekaju (otvaranje knjižnice, prijevoz, druge korisnike). Predvidjeti jednu vanjsku i jednu unutarnju javnu telefonsku govornicu. U predvorju trebaju biti jedinice za vraćanje knjižnične građe, poput onih izvana, koje se prazne u prostoru za sortiranje i daljnji prijenos knjiga, odnosno knjigomati za samorazduživanje i samozaduživanje. U neposrednoj blizini treba predvidjeti dovoljan broj računala za pretraživanje lokalne mreže i kratkih internetskih pristupa (pregled pošte i sl.).

Garderobe su namijenjene posjetiteljima koji će se u knjižnici zadržavati duže vrijeme te posjetiteljima koji žele prisustvovati događanja u višenamjenskoj dvorani. Središnja garderoba trebala bi biti u blizini ulaza, zauzimati što manje mjesta, biti moderna i funkcionalna, primjerice kružnog oblika, s vješalicama za odjeću

i ormarićima za torbe s ključićem (100 garderobnih mjesta). Predvidjeti radno mjesto za jednog djelatnika. Trebalo bi omogućiti korištenje garderobe i kada je u funkciji samo višenamjenska dvorana, a ostali dijelovi knjižnice zatvoreni.

Porta koja bi bila na samom ulazu ujedno bi bila telefonska centrala kao i radno mjesto zaštitara koji bi kontrolirao izlaz u slučaju alarma za krađu. Na samom izlazu mora biti smješten elektronički sustav za zaštitu od krađe.

Prijelaz iz ulaznog dijela u druge organizacijske dijelove knjižnice mora biti tako osmišljen da se korisnici snalaze bez poteškoća.

- **Izložbeno-prezentacijski prostori**

Izložbeno-prezentacijski prostori moraju se predvidjeti i u prizemlju i na katovima otvorenim za javnost, na udarnim mjestima u blizini ulaza na pojedini kat. Njihova je namjena izložiti knjižničnu građu, umjetničke izložke ili materijale promidžbenih akcija. Cilj može biti poticanje čitanja isticanjem pojedinih naslova, predstavljanje lokalnih likovnih umjetnika, pružanje uvida u događanja u gradu (plakati, brošure, display i sl.) itd. U tu svrhu poželjno je iskoristiti slobodne stijene za plakate i likovne izložbe te predvidjeti prostor za oglasne ploče, samostojeće nosače knjiga na kotačima, vrtuljke za letke i knjige i drugu specijaliziranu opremu. Vrijedna građa iz posebnih zbirki poput, na primjer, spomen-zbirki i zbirki zaštićenih knjiga, može biti učinkovit element unutarnjeg uređenja ako je smještena u staklene izložbene ormariće.

- **Ogled novih knjiga**

Izdvojeno, u prizemlju, zamišljen je prostor za Ogled novih knjiga u kojemu bi se mogla obavljati promotivna djelatnost izdavača i nakladnika koji u tome nađu svoj interes. Tu bi se mogla naći i izdanja Gradske knjižnice Rijeka te marketinški i promotivni materijali Knjižnice.

- **Gospodarski ulaz (područje za dostavu, ukrcaj, iskrcaj knjiga)**

Gospodarski ulaz mora biti smješten tako da ispred njega bude moguće nesmetano parkirati dostavno vozilo ili bibliobus, a da se pritom ne ometa javni promet. U neposrednoj blizini treba biti prostor za dopremanje i otpremanje građe i pošte (akcesiju) te dizalo u sustavu prijenosa knjiga kako bi se knjige brzo otpremile do spremišta knjiga ili do koje od internih prostorija stručnih službi. Mora se predvidjeti rampa koja će omogućiti jednostavan prijenos knjiga iz vozila u zgradu.

- **Ulaz za zaposlene / prijam pošte i nabavljene građe**

Ulaz i dizalo za zaposlenike te prostor za prijam pošte i nabavljene građe treba smjestiti pored ili u sklopu gospodarskog ulaza. Prijam pošte i nabavljene građe dobro je smjestiti u neposrednoj blizini kako poštar ili dostavljači ne bi morali odlaziti u interne prostorije smještene na drugim katovima. Potrebno je predvidjeti interni telefon kako bi dostavljači dozvali zaposlenika zaduženog za prijam pošte i paketa. Rampa gospodarskog ulaza omogućit će lak prijenos građe do tog prostora koji će imati mali stolić za potpisivanje dostavnica te police za smještaj pristiglih paketa. Ovdje se može pripremati i pošta koja se treba poslati. Ulaz za zaposlene treba biti zaštićen, osvijetljen, s vratima koja se zaključavaju.

- **Višenamjenska dvorana**

Višenamjenska dvorana namijenjena je različitim događanjima i popratnim aktivnostima Knjižnice na uslugu pojedinim grupama ljudi, udrugama ili organizacijama iz lokalne zajednice.

Zbog toga bi pored ulaza iz jedinstvenoga javnog ulaza, dvorani trebalo osigurati pristup i preko posebnoga, vanjskog ulaza (uz uvjet da se postavi detektor elektroničkog sustava zaštite knjižnične građe). Treba

predvidjeti kapacitet dvorane za 100 ljudi, uz mogućnost dijeljena na dvije manje dvorane koje se mogu istodobno upotrebljavati. Bilo bi poželjno da se jedan dio može otvoriti prema Čitaonici dnevnog tiska kako bi sjedala mogla poslužiti čitateljima kada dvorana nije zauzeta drugim događanjima. U cjelovitoj ili podijeljenoj dvorani zidovi trebaju biti takvi da omogućе razne projekcije te da mogu poslužiti kao izložbeni prostor za slike i plakate. Dvorana svakako treba biti opremljena suvremenom tehnologijom za predstavljanje preko računala i projektor, za projekcije filmova *videoplayerom* ili DVD-om, za videokonferencije. Zbog toga treba predvidjeti zatvorene ormare za smještaj tehničke opreme. Dvorana mora imati dobra akustička svojstva i odgovarajuće ozvučenje koje uz dobru izolaciju neće ugroziti ostale dijelove knjižnice. Treba osigurati odgovarajuću električnu mrežu za nesmetanu uporabu sve te tehnologije te telefonske veze. Jačina rasvjete treba se moći regulirati. Za govornike treba biti predviđeno mjesto (uzdignuto?) i konferencijski stol. Blizu dvorane potrebno je osigurati priručno spremište za opremu kao što su sklopive stolice i slično. U mnogim prigodama bit će potrebno poslužiti osvježavajuće piće, kavu ili kakve sendviče, pa bi blizina *Art-cafea* bila praktična. Sanitarije i garderoba moraju biti smješteni u neposrednoj blizini. Cjelokupan kompleks dvorane, *cafea*, sanitarija i garderobe mora funkcionirati neovisno o ostalim dijelovima, kako bi se mogao upotrebljavati i izvan radnog vremena knjižnice.

Programi u višenamjenskoj dvorani obuhvaćali bi raznolika i raznovrsna događanja poput književnih susreta, predstavljanja knjiga, stručnih skupova knjižničara s područja županije, a bio bi to i prostor za susrete neprofitabilnih udruga građana, prostor za aukcije slika, glazbene susrete i slična kulturna događanja.

- **Garaža bibliobusa**

Garaža bibliobusa treba omogućiti zaštićen smještaj bibliobusa. Veličina garaže treba biti otprilike 11 x 5 metara za svaki bibliobus, a dimenzije je potrebno točno utvrditi prema dimenzijama bibliobusa (novi bibliobus je u postupku nabave) i u ovisnosti o načinu manevriranja odnosno ulaska i izlaska iz garaže. Garaža za smještaj bibliobusa treba biti blizu gospodarskog ulaza i trebala bi zauzeti što manje reprezentativnoga prizemnog prostora. U prostoru garaže treba biti kvalitetan sustav ventilacije i hlađenja te zaštite od požara. Uz garažu treba biti smješten i manji sanitarni čvor.

- **Spremište knjiga bibliobusa**

Zbirka knjiga za bibliobus u spremištu iznosi 75% od ukupne zbirke bibliobusa. Spremište knjižnične građe bibliobusa mora biti smješteno tako da transfer knjiga od spremišta do bibliobusa bude što jednostavniji. Svakako treba predvidjeti i najmanje dva radna mjesta za knjižničare koji će tu obavljati svoju stručnu djelatnost vezanu uz bibliobusnu zbirku, analize rada i statistike, i tome slično. Potrebna je i infrastruktura za računalo odnosno prijenosno računalo koje će se moći upotrijebiti u bibliobusu za pretraživanje baza ili pristup internetu.

- **Središnji posudbeno-informacijski pult**

Središnji posudbeno-informacijski pult prva je pristupna točka knjižnici za većinu korisnika. Namijenjen je za zaduživanje i razduživanje knjižnične građe, upis i obnovu članstva korisnika, plaćanje zakasnine te uz informacije koje će ih usmjeriti u pojedine dijelove knjižnice. Taj pult treba biti postavljen na mjesto koje će s ulaza svima biti vidljivo, a istodobno treba knjižničarima pružati dobar pregled ulaza i predvorja jer je to ujedno središnja kontrolna točka knjižnice. Radna mjesta knjižničara za pultom treba opremiti svom potrebnom tehničkom potporom kako bi mogli upisivati nove članove i obnavljati članarine, naplaćivati zakasninu, zaduživati i razduživati građu, davati osnovne obavijesti o knjižnici. Svako mjesto mora imati računalo, monitor, tipkovnicu, barkod skener, jedinicu za tiskanje računa, prostor za odlaganje vraćene knjižnične građe (kolica), telefon i blagajnu, jedinicu za deaktiviranje elektroničke zaštite, a prostor ispod pulta treba opremiti policama za odlaganje rezervirane knjižnične građe. Ispred pulta s korisničke strane treba predvidjeti dovoljno mjesta za korisnike koji čekaju u redu na uslugu, a pritom osigurati privatnost korisnika koji je trenutačno na redu za uslugu. U blizini treba predvidjeti prostor za tehnologiju samorazduživanja i

samozaduživanja odnosno knjigomate (taj se prostor može upotrijebiti kao izložbeno-prezentacijski dok se tehnologija ne nabavi). Ovisno o broju knjigomata za samostalno razduživanje i zaduživanje korisnika, broj radnih mjesta za djelatnike može varirati, no u slučaju bez automatizirane podrške, treba ih biti najmanje četiri. Jedno mjesto treba predvidjeti za učlanjenje i obnovu članarine te osnovne usmjeravajuće informacije, a ostala za razduživanje i zaduživanje knjižnične građe. Pokraj pulta treba predvidjeti stolice za korisnike koji traže informaciju ili koju drugu transakciju te mjesto za odlaganje stvari i knjiga koje nose sobom. Za pultom valja osigurati mjesto za potrebnu tehnologiju te smještaj dokumentacije i pribora potrebnih knjižničarima.

Treba predvidjeti i prostor za odlaganje i razvrstavanje vraćenih knjiga, te dizalo kojim bi se knjižnična građa što prije vratila na mjesta na kojima je ostalim korisnicima ponovno na raspolaganju. Ovdje moraju biti smještene dva računala, jedinica za aktiviranje elektroničke zaštite, radna površina i police za razvrstavanje vraćene građe svih vrsta. Za razvrstavanje knjiga i njihov prijenos mogu se koristiti različite tehnologije (paternoster-dizalo, telelift). Potrebno je osmisлити što učinkovitiji postupak pri vraćanju građe, sa što manje koraka u postupku, te jednostavnom komunikacijom s mjestima na koja građa treba biti upućena. Time bi se povećala učinkovitost djelatnika koji ne bi morali kolicima prenositi knjižničnu građu do dizala. Svako valja predvidjeti neposrednu ili posrednu vezu tih prostora s knjigomatima i vanjskim jedinicama za vraćanje knjižnične građe, koje su već opisane.

- **Info-punkt za opće, lokalne i turističke informacije i Euro-punkt**

Info-punkt za opće, lokalne, turističke informacije i Euro-punkt s odgovarajućim zbirka referentne građe bit će prostor za rješavanje brzih informacijskih upita navedenih vrsta informacija.

Info-punkt mora biti što bliže ulazu kako bi se informacijske upite faktografskog tipa moglo brzo i jednostavno riješiti na zadovoljstvo korisnika. Potrebno je predvidjeti prostor za 4.000 jedinica referentne građe dijelom većeg formata (enciklopedije, leksikoni, rječnici, imenici, adresari) te najmanje 2 radna mjesta za osoblje koje će posredovati osnovne informacije. Poželjno je da ovaj punkt bude u blizini Čitaonice dnevnog tiska i da ima izravnu komunikaciju sa Zavičajnom zbirkom i uslugom poslovnih i pravnih informacija.

Informacije o lokalnim događanjima i turističke informacije bit će dostupne u obliku brošura i na računalnim zaslonima (touch screen).

Pitaj knjižničara virtualna je usluga koja je u nas tek u začecima, ali će se zasigurno razvijati te je potrebno osigurati uvjete kako bi knjižničari putem informacijske i telekomunikacijske tehnologije, a u suradnji s knjižničarima iz informacijske službe stručno-popularnog odjela, mogli virtualno pružati informacije faktografskog tipa.

- **Čitaonica dnevnog tiska**

Čitaonica dnevnog tiska nudit će 250 – 300 primjeraka dnevnih novina, tjednika, časopisa i on-line časopisa. Tekuća periodika mora biti smještena na specijalnim policama za periodičku građu, koje omogućuju pregled svih tekućih brojeva te smještaj prethodnih primjeraka ispod pomične pregrade, odnosno iza izloženog primjerka. Za pohranjivanje periodičke građe za kraće vremensko razdoblje potrebno je imati priručno spremište manjeg kapaciteta, a ostalo treba pohraniti u spremištu prema zakonima struke i internim pravilima o čuvanju periodičke građe. Dosadašnja iskustva Gradske knjižnice Rijeka pokazuju veliku potrebu građana za čitaoničkim servisom te je potrebno predvidjeti minimalno 90 sjedećih mjesta i 10-ak računalnih jedinica za čitanje on-line časopisa i pretraživanje baza podataka. U slučaju potrebe za većim brojem mjesta, poželjno je predvidjeti povezivanje i priključivanje dijela sjedećih mjesta multimedijalne dvorane kada se u njoj ništa ne događa.

- **Odjel za djecu**

- Zbirka za predškolsku djecu
- Zbirka za djecu

- Programski prostori
- Kutak za roditelje
- Informacijski pult
- Prostor za učenje i pisanje domaćeg uratka
- Spremište igračaka, pomagala i sl.

Odjel za djecu funkcionalno treba podijeliti u četiri dijela: kutak za bebe i roditelje, prostor za predškolsku djecu, prostor za djecu od 7 do 10 i prostor za djecu od 11 do 14 godina. Svaki prostor treba biti ispunjen sadržajima prikladnim dobi kojoj su namijenjeni (knjige, časopisi, društvene igre itd.). Namještaj (police prikladne visine i ormari za pribor, igre, medijateku, garderobu itd.) okružuje prostor u kojemu se sjedala (sklopive stolice, jastuci itd.) jednostavno premještaju, što prostor čini fleksibilnim i iskoristivim za različite aktivnosti.

Posebno ograđenim kutkom za bebe i roditelje treba omogućiti boravak roditeljima sa svojom djecom u knjižnici, u odvojenom, polupraznom prostoru, uza stol za previjanje, slikovnice za bebe (gumene, platnene...), igračke za bebe, meke jastuke i podne obloge pogodne za puzanje.

Dječji programski prostor za predškolsku djecu bit će namijenjen pričaoicama, igraonicama, likovnim radionicama i sličnomu, a mora se predvidjeti skladištenje igara, materijala i raznih pomagala te dovod vode za umivaonik. Poželjna bi bila i manja pozornica (manji uzdignuti podij u kutu prostorije) za jednostavne dramske nastupe. Treba predvidjeti dovoljno prostora za sudjelovanje u radionicama i odraslih osoba (roditelja, djedova, baka, braće, sestara...) jer domišljanje sadržaja za rad s predškolskom djecom u knjižnici ide u smjeru uključivanja cijele obitelji u čitateljsku kulturu djeteta već od najranije dobi.

Programski prostor za školsku djecu valja razdijeliti u dva dijela: posebno za djecu od 7 do 10, a posebno za djecu od 11 do 14 godina. Za oba dijela treba predvidjeti sudjelovanje odraslih članova obitelji u radionicama čiji je cilj promicanje obiteljskog čitanja, razvijanje komunikacije i kulture govorenja. Dječji programski prostori bit će namijenjeni i radionicama odgojno-obrazovnog karaktera, književno-pedagoškim aktivnostima, radionicama stripa, likovnim radionicama, radionicama djeca djeci itd. Treba predvidjeti manju pozornicu za dramske i glazbene nastupe, *otvoreni mikrofon*, predavanja i sl.

Budući da je za svaki programski prostor predviđeno 15 mjesta, bilo bi poželjno da se u slučaju većeg broja djece ili predškolske djece ti prostori, prema potrebi, mogu integrirati (kutak za bebe i prostor za predškolsku djecu te prostori za djecu od 7 do 14 godina).

U prostoru za predškolsku djecu treba predvidjeti nekoliko računala za računalne igraonice, a u prostorima za školsku djecu nekoliko računala za edukativne radionice.

Odjel treba imati Čitaonicu & pisaonicu s referentnom zbirkom i prostorom za učenje i pisanje te nekoliko računala za rad.

Treba predvidjeti smještajne kapacitete za neknjižnu građu – oko 2.000 igračaka i videoigara.

Roditeljski i odgojiteljski kutak, s posebno priređenom zbirkom stručne literature za odgoj djece te prostorom za roditeljske i odgojiteljske radionice treba biti sastavni dio Dječjeg odjela i njegov je peti, pridruženi dio. Roditeljske i odgojiteljske radionice namijenjene su isključivo odraslima te bi taj prostor trebalo tome prilagoditi.

Prostori za stručni rad i konzultacije predviđeni su za organizaciju djelatnosti, razgovore sa zaposlenima i strankama, rješavanje problema, pripremu statistika i analiza poslovanja, pisanje planova i izvješća.

Treba osigurati osoblje školovano i osposobljeno za rad s djecom, što znači: odgojitelji, učitelji, profesori, pedagozi, psiholozi, a poželjno je da su završili studij knjižničarstva ili položili stručni ispit za diplomiranog knjižničara.

- **Odjel za mlade**

- Zbirka za mlade
- Referentna zbirka

- Prostor za učenje i pisanje domaćeg uratka
- Prostor za programe
- Prostor za stručni rad knjižničara

Odjel za mlade namijenjen je srednjoškolcima i studentima. Svrha mu je zadovoljiti potrebe mladeži lokalne zajednice u kojoj knjižnica djeluje, uključujući sve kulturne grupe te mlade s posebnim potrebama. Prije svega je namijenjen rasonodi, mentalnoj i duhovnoj rekreaciji i informiranju, a manje obrazovanju, stoga i zbirke treba kreirati prema tom načelu.

Prostor Odjela za mlade poželjno je koncipirati na sljedeći način: knjige, časopisi, društvene i elektroničke igre, stripoteka, medijateka okružuju prostor u središtu kojega se protežu naslonjači, dvosjedi, trosjedi koji simuliraju dom, tj. dnevni boravak. Namještaj i uređenje trebaju odražavati sklonosti korisnika, stoga ovaj odjel mora djelovati ležernije.

Valja predvidjeti nekoliko računala s pristupom internetu i slušanje glazbe, koji bi bili prijelazna stepenica (poveznica) prema odjelu Glazba i film.

U kutovima Odjela za mlade trebaju se nalaziti Čajni kutak, Omladinski info-punkt i garderoba te kutak zdrave hrane.

Valja predvidjeti sobu za Savjetodavnu službu koja bi ujedno služila za volontersko pružanje pomoći pri učenju. Savjetodavna služba radila bi prema posebno izrađenom programu, čime bi obavljala ključnu ulogu Omladinskog informacijskog središta, provodeći informativne programe s posebnim temama (zdravlje, spolnost, izbor zanimanja...).

Treba osigurati osoblje osposobljeno za rad i komunikaciju s mladima, koje je voljno odgovoriti na njihove specifične potrebe i pratiti trendove ciljane skupine. Osoblje treba razumjeti i poštivati mladež, poznavati knjižne i neknjižne izvore, biti upoznato s fondom i drugim izvorima u zajednici, biti spremno učiti, dovoljno fleksibilno za prihvaćanje i uvođenje promjena, sposobno pružiti informaciju koristeći se svim odgovarajućim izvorima te zagovarati interese mladih ljudi. Valja predvidjeti uključivanje pedagoga, psihologa i sociologa, posebice u rad Savjetodavne službe.

Usluge koje se predviđaju:

- poticanje korištenja svih oblika građe
- podučavanje pismenosti i informacijskim vještinama (koristeći se tiskanim i elektroničkim izvorima)
- pomoć pri učenju i izradi domaćih uradaka
- ponuda organiziranih obilazaka knjižnice radi upoznavanja prostora i ponude
- olakšavanje pristupa izvorima koji ne postoje u fondu knjižnice, te osiguranje međuknjižnične posudbe
- ponuda Savjetodavne službe (pojedincima i grupama)
- surađivanje s drugim dobavljačima informacija i ponuđačima usluga u zajednici
- ponuda usluga posebnim skupinama (mladim ljudima s teškoćama u razvoju/odgoju, maloljetnim roditeljima, onima u zatvorima i bolnicama)
- jačanje javne svijesti o knjižničnim uslugama za mladež.

Programi koji se predviđaju u timskom radu s mladima:

- tinejdžerske radionice (mladi za mlade), karakterističan način rada s mladima Gradske knjižnice Rijeka (razgovori o knjigama, radionice rasprave, kreativnog pisanja, ručnog rada, likovnog stvaralaštva, radionice na stranim jezicima, brbljaonice, internet/informatičke radionice, ekološke, dramske, novinarske radionice itd.)
- izrada omladinskog časopisa vezanog uz književnost, film i glazbu za mlade
- predstavljanja novih naslova, autora, izdavača

- informativni programi s posebnim temama (zdravlje, spolnost, izbor zanimanja, popularne i zanimljive teme)
- posjeti slavnih, poznatih, popularnih osoba
- priredbe (glazba, umjetnost, kazalište)
- filmske večeri
- programi u suradnji s ustanovama, grupama i udrugama iz lokalne zajednice
- programi u suradnji sa stručnjacima, volonterima, roditeljima i prijateljima knjižnice.

U prostoru treba predvidjeti dovoljan broj računala za pisanje ili pristup internetu. Posvuda treba staviti računala za pretraživanje baza podataka kojima knjižnica raspolaže odnosno kojima nudi pristup. Odjelu treba osigurati pomno osmišljenu, manju referentnu zbirku, uz Omladinski info-punkt za opće i brze informacije (složeni zahtjevi rješavat će se u Odjelu za odrasle). Odjel treba imati svoje pričuvno spremište za knjige.

Prostori za stručni rad i konzultacije predviđeni su za organizaciju djelatnosti, razgovore sa zaposlenima i strankama, rješavanje problema, pripremu statistika i analiza poslovanja, pisanje planova i izvješća. Informacijski pult nalazi se uz glavni (katni) ulaz/izlaz.

Dosadašnji organizacijski model bio je drukčiji utoliko što mladi nisu imali odvojen odjel, pa je tako bilo i sa zbirkom knjiga. U novoj se zgradi posebno želi odvojiti tu populaciju koja ne može zadovoljiti svoje potrebe ni u Odjelu za djecu niti u Odjelu za odrasle. Stoga je broj knjiga u Odjelu za mlade izračunat tako da je određen postotak knjiga izdvojen iz zbirke knjiga za djecu te iz lijepe književnosti i stručno-popularne literature iz zbirke knjiga za odrasle. Knjižnična građa treba biti razmještena prema zakonima struke, odnosno zbirka lijepe književnosti po dobnim skupinama, stručna literatura prema skupinama iz Univerzalne decimalne klasifikacije (UDK), odnosno prema vrsti neknjižne građe, ako je izdvojena.

• **Glazba i film**

Glazba i film trebali bi biti u blizini Odjela za mlade zbog zanimanja ove dobne skupine za filmske i glazbene sadržaje. Prema izračunu rasta zbirke neknjižne građe, u sljedećih dvadeset godina Knjižnica će raspolagati s 45.293 jedinice sveukupno. Veći dio neknjižne građe bit će građa odjela Glazba i film, a manji će dio biti raspoređen u Odjelu za djecu (igračke, multimedija), Odjelu za mlade te Elektroničkoj učionici i pripadajućoj zbirci obrazovnih elektroničkih medija.

U odjelu *Glazba i film* nalazit će se različiti oblici knjižnične građe vezane uz glazbu i film: audiograđa (glazbeni CD-i, AV-kasete i slično), filmska građa (videokasete i DVD-i), notni materijali, knjige i časopisi iz područja glazbe i filma.

U prostoru je potrebno predvidjeti police ili ormariće za te posebne vrste građe (knjige, časopisi, elektronička građa, CD-i...) te opremu i tehnologiju za pregledavanje svih različitih tipova neknjižne građe (CD-i i CD-ROM-ovi, DVD-i, notni zapisi itd.) kao i sjedeća mjesta za ležerno prelistavanje ili studijski rad. Potrebno je predvidjeti dva radna mjesta za knjižničare u Odjelu, i jedno mjesto za stručni rad knjižničara. Dvorana za glazbu i film treba biti u neposrednoj blizini.

• **Dvorana za glazbu i film**

U dvorani predvidjeti TV i DVD tehnologiju, priključke, priručna spremišta, platno, pozornicu i 30 sjedećih mjesta. Pored programa vezanih uz glazbena i filmska događanja, ovdje će se održavati i programi namijenjeni mladima. Dvorana treba imati dobra akustička svojstva i rasvjetu koja se može regulirati.

- **Odjel za odrasle**

- Zbirka lijepe književnosti
- Zbirka za slabovidne i slijepo
- Multikulturalno središte
- Zbirka za nacionalne manjine i zbirka knjiga na stranim jezicima
- Zbirka stručne i stručno-popularne literature
- Informacijski pultovi
- Referentna zbirka
- Zbirka periodike
- Zbirka službenih publikacija
- Poslovne informacije
- Spremišta (priručna, zatvorena)
- Prostor za individualni studijski rad
- Prostor za stručni rad knjižničara

Novi organizacijski koncept zasniva se na sadržajno orijentiranoj knjižnici u kojoj bi manje studijske čitaonice bile razmještene uz pojedine tematske skupine, odnosno pripadajuće knjižnične zbirke, uključujući sve oblike knjižnične građe. Tako bi korisnici bili neposredno usmjereni prema području svojeg interesa bez posredništva knjižničara, lakše bi se snalazili neopterećeni signaturom, a knjižničari bi se mogli specijalizirati i rasteretiti jer bi korisnici bili samostalniji.

Studijski rad održavao bi se u manjim čitaonicama ili studijskim odjelima uza zbirke stručne literature i lijepe književnosti, te čitaonicama uz posebne zbirke kao što su Zbirka zaštićene periodike, Zavičajna zbirka, Spomen-zbirka dr. Klena i Spomen-zbirka braće Polić.

Zbirka lijepe književnosti prema standardima za županijske knjižnice treba činiti 35% od ukupne zbirke knjiga. Teorija književnosti, povijest književnosti, kritike, eseji itd. odnosno stručna literatura vezana uz književnost i lingvistiku (UDK skupina 8) usko je vezana uz korpus književnosti pa te struke treba smjestiti u neposrednoj blizini. I pripadajuća referentna građa koja se odnosi na književnost treba biti tu smještena. Izdvojene brojke za pripadajuću zbirku knjiga i priručnu zbirku vidjeti u posebnom prilogu, kao i inače za svaki odjel.

Zbirka za slabovidne i slijepo bit će namijenjena vizualno hendikepiranoj korisničkoj skupini. Sastojat će se od knjiga velikoga tiska, knjiga na Braillovu pismu, audioknjiga. Ovdje treba predvidjeti manji prostor opremljen s nekoliko udobnih sjedala i stolićem za ovu korisničku skupinu, kao i računalnu te audiotehnologiju namijenjenu slijepima, s posebnom jedinicom za ispis na Braillovu pismu.

Multikulturalno središte bi obuhvaćalo zbirke knjižnične građe na jezicima nacionalnih manjina, zbirke lijepe književnosti na stranim jezicima, periodičku građu i neknjižnu građu koja je sadržajno povezana uz ovo središte, te prostor za druženje pripadnika nacionalnih manjina i doseljenika koji ovdje borave dulje ili kraće vrijeme. **Zbirka za nacionalne manjine i zbirka knjiga na stranim jezicima** nudit će recentnu knjižničnu građu svih vrsta (knjige, časopise, mediji). U ovom prostoru održavale bi se i aktivnosti vezane uz očuvanje tradicije i veza s kulturnim identitetom drugih zemalja te aktivnosti vezane uz poznavanje osobitosti života u lokalnoj zajednici kako bi se pripadnici drugih nacionalnosti što bolje uklopili i što manje osjećali strancima. Osmišljavanje aktivnosti i programa bilo bi otvoreno za suradnju s manjinama, konzulatima, zainteresiranim pojedincima itd.

Zbirka stručne i stručno-popularne literature bit će u koncepciji nove knjižnice smještena na policama sa slobodnim pristupom, a složena prema većim tematsko-sadržajnim skupinama. U novom konceptu zamišljeno je da knjižna građa, periodička izdanja, referentna građa te elektronička građa za posudbu (CD-ROM, DVD...) iz pojedine struke bude okupljena tako da korisnici koje bude zanimala neka tema, mogu sve izvore naći u relativnoj blizini. Mjesta za čitalački i studijski rad bit će dakle smještena uz pojedine zbirke, razbacana u manjim skupinama radnih stolova, gdje će se korisnici moći posvetiti svom radu, ali i uspostaviti komunikaciju s osobama istih interesa. Tu će korisnici moći zadovoljiti potrebe za složenim informacijskim zahtjevima, korištenjem referentne, stručne i periodičke građe te elektroničke građe. Uz posudbenu zbirku stručne literature (75% od ukupnog fonda), u ovaj će se odjel smjestiti veći dio referentne zbirke (umanjenu za dio vezan uz struku 8 i dio koji će biti dio Info-punkta), zbirka tekuće stručne periodičke građe (341 naslov, a naslovi se prosječno čuvaju 20 godina) i elektronička građa za posudbu. Potrebno je osigurati uvjete za pisanje seminara, maturlnih radova, diplomskih ili drugih radova, odnosno odgovarajući broj računalnih jedinica i infrastrukturu za njihovo korištenje, ali i donesenih prijenosnih računala korisnika.

Predviđaju se i *studijske sobe* za neometan rad pojedinaca, koje trebaju imati stol, policu za knjige, priključke na instalacije i opremu za multimedijско korištenje građe. Za grupni studijski rad može se predvidjeti jedna izdvojena veća kabina.

Ovdje je predviđen i jedan *čitač za mikrooblike* za pregledavanje građe snimljene na mikrofilmu (stare novine, na primjer), odgovarajući broj računala za WebPAC i internet te priključaka za prijenosna računala.

Glavnina informacijskih zahtjeva vezana je uz ovu zbirku, pa treba predvidjeti izdvojene informacijske pultove za knjižničare koji će biti specijalizirani za pojedine tematsko-sadržajne skupine. Nužni će biti i prostori za stručni rad knjižničara, izdvojeni iz javnih dijelova knjižnice.

Prostori za stručni rad knjižničara trebaju, kao i u ostalim odjelima, zadovoljiti uvjete za nesmetan rad i trebaju biti računalno opremljeni.

Zbirka stručne i stručno-popularne literature imat će poseban naglasak na popularnoj građi poput "uradi sam"-literature, popularne medicine i slično. Organizacija i kvantifikacija pojedinih tematsko-sadržajnih skupina složen je postupak koji ovisi o fondu knjiga odnosno nabavnoj politici knjižnice, kao i promjenjivim zahtjevima korisnika. Zbog toga razmještaj opreme treba biti fleksibilan. Pri promišljanju budućeg izgleda stručno-popularne zbirke, ugrubo smo oblikovali tematsko-sadržajne skupine na sljedeći način:

- **Društvene znanosti (UDK 0 –3)**

- **Prirodne znanosti (UDK 5)**

- **Primijenjene znanosti (UDK 6)**

- **Umjetnost (UDK 7, bez glazbe i filma)**

Radi što lakše orijentacije korisnika, svaka skupina mora biti logički oblikovna i jasno označena.

Posebno izdvojene bile bi **Poslovne informacije** kao punkt gdje bi se organizirale i davale informacije potrebne u poslovnom svijetu, a poradi poduzetničkog i gospodarskog napretka Grada i Županije. To bi bilo mjesto gdje bi poslovni ljudi mogli doći do bitnih informacija, ali i mjesto gdje bi nezaposleni našli podatke o mogućim prekvalifikacijama, radnim mjestima koja čekaju da se popune, idejama i procedurama za samozapošljavanje.

Zbirka službenih publikacija okupljenih na jednome mjestu pružala bi uvid u zakonodavstvo lokalne zajednice, ali i na razini države, s ciljem pružanja pravnih i socijalnih informacija prijeko potrebnih za razvoj demokratskog društva s razvijenim socijalnim sustavom kakvom težimo.

Uz **Umjetnost** treba funkcionalno osmisliti izložbeno-prezentacijski prostor u kojem bi bili izloženi umjetnički radovi likovnih umjetnika, te prostor za studijski rad uz bogatu zbirku likovnih monografija koje knjižnica posjeduje, a koja nije za posudbu.

- **Računalna učionica**

Elektronička učionica bio bi prostor opremljen s 15 – 20 računalnih jedinica, a imala bi dvije svrhe. Jedna je da se u učionici provode organizirani programi edukacije korisnika i knjižničnog osoblja u uporabi računalnih sustava odnosno programa (digitalno opismenjivanje). Druga je svrha samostalan individualan rad korisnika na računalima uz primjenu općih i posebnih aplikacija kao što su samoučenje s pomoću programskih paketa za učenje jezika, učenje na daljinu, pretraživanje interneta, pregledavanje CD-ROM-ova, DVD-a i slično. Jedno radno mjesto za knjižničara ili voditelja edukacije mora biti predviđeno i usmjereno kao u klasičnoj učionici te opremljeno računalom. Zid treba biti opremljen pločom te platnom za prezentacije koje se, prema potrebi, može složiti i spremi u strop. Učinkovita rasvjeta, električna mreža i računalna mreža moraju se detaljno definirati.

Zbirka obrazovnih i multimedijalnih CD-ROM-ova i DVD-a bila bi smještena u Računalnoj učionici, no isto tako dostupna na internoj mreži za uporabu u knjižnici (individualizirani zasloni prema smještaju građe u knjižnici i prema korisnicima?). Funkcionalno bi bilo kad bi se Elektronička učionica prema potrebi mogla pretvoriti u dvije s 8 – 10 računala, ili pak u jednu, već prema opsegu planiranih usluga i događanja.

Cjeloživotno učenje i samoučenje ključni su čimbenici današnjeg informacijskoga društva, a narodne knjižnice idealno mjesto za njihovo ostvarivanje. Iskustva u Odjelu za samoučenje Gradske knjižnice Rijeka pokazuju opravdanost takvih usluga, a knjižnice će sve više razvijati uslugu davanja infrastrukture, prostora i građe za neformalno cjeloživotno učenje, prije svega informacijsko i informatičko opismenjivanje, praćenje tijeka razvoja napretka znanosti itd. Mjesto događanja organiziranih aktivnosti vezanih uz cjeloživotno učenje, održavat će se, osim u Računalnoj učionici, i u programskim prostorima namijenjenima aktivnostima djece i mladeži.

- **Posebne zbirke**

- Zbirka zaštićenog fonda – RARA
- Zavičajna zbirka
 - o Spomen-knjižnica Dr. Klana
 - o Spomen-knjižnica braće Polić
- Zbirka zaštićene periodike

Uz posebne zbirke, potrebno je predvidjeti manje čitaonice studijskog tipa ili jednu koju će ove zbirke okruživati kako bi se mogla obavljati pretraživanja zavičajnih tema ili stare zaštićene građe s odgovarajućom računalnom opremom te radnim mjestom knjižničara koji bi bio tu prema potrebi stručnjaka i znanstvenika ili u posebno određeno radno vrijeme.

U sklopu posebnih zbirki, bit će smještena zavičajna zbirka s 25.000 jedinica građe, u koju će biti uključene spomen-zbirke s dodatnih 2.500 jedinica, te zbirka starih novina odnosno zaštićene periodike.

Prostori za osoblje

Prostori za osoblje koji uključuju prostor za odmor osoblja, prostor za pušenje, mini-kuhinju i garderobu trebaju biti funkcionalno i udobno opremljeni i namijenjeni djelatnicima kako bi se tu mogli za vremenitanke odmoriti, popiti kavu, pojesti nešto. Ti bi prostori trebali biti na svakom katu, a ujedno mogu poslužiti za svakodnevne radne dogovore među knjižničarima u smjeni. Mini-kuhinja treba biti opremljena sudoperom, mini-štednjakom, hladnjakom, aparatom za pripremu toplih napitaka, itd. Na svakom katu treba

predvidjeti garderobu s vješalicama za odjeću i dovoljno ormarića i ladica za osobne stvari djelatnika.

- **Služba za nabavu i obradu knjižnične građe**

Služba za nabavu i obradu knjižnične građe obuhvaća radni prostor voditelja nabave i obrade knjižnične građe te tima knjižničara, u kojem bi se obavljali svi poslovi vezani uz postupak nabave i obrade knjižnične građe. Prostor mora biti primjeren za stručno savjetovanje ove službe s knjižničarima voditeljima odjela o nabavnoj politici u skladu s korisničkim zahtjevima i kriterijima struke, za poslovne susrete s dobavljačima i izdavačima ili upravom Knjižnice. U ovome radnom prostoru svakako treba predvidjeti prostor za smještaj oglednih primjeraka knjižnične građe, dobavljenu kupljenu knjižničnu građu, darove građana, multimedijalne pakete i svu ostalu knjižničnu građu. Potrebno je predvidjeti smještaj 3.000 jedinica knjižnične građe koja će se moći pregledno razvrstavati prema fazama nabave i obrade.

Nabavljenu i darovanu knjižničnu građu mora se stručno obraditi odnosno svi podaci o knjižničnoj građi moraju biti unijeti u lokalnu računalnu bazu podataka, prema zakonima struke i računalnog sustava Knjižnice. Treba predvidjeti i prostor za smještaj pisača za tiskanje signaturnih naljepnica s prugastim kodom, popisa sadržaja multimedijalnih paketa, kataložnih listića, biltena nove građe, inventarnih knjiga itd. Poslovi ove službe uključuju vođenje središnjega matičnog kataloga, predmetnu obradu knjiga, razmjenu zapisa s drugim knjižnicama u sustavu i slično. Treba predvidjeti prostor za smještaj kataložnog ormarića za matične kartične listiće.

Budući da se radi o mirnom radu koji zahtijeva usredotočenost i sabranost, ugodni i udobni radni uvjeti mogu pridonijeti kvaliteti rada. Treba predvidjeti najmanje 4 radna mjesta.

- **Služba za zaštitu građe i knjigovežnica**

Služba za zaštitu građe i knjigovežnica trebaju biti u neposrednoj blizini kako bi se tu obavljali svi postupci tehničke obrade i zaštite građe koji su preduvjet da bi se građa mogla posuđivati. Tu se tehnički obrađuju nove knjige: omataju se u zaštitne folije, zaštićuju magnetnim vrpčama za zaštitu od krađe, stavljaju pečati Gradske knjižnice Rijeka. Uz nove knjige, ova služba ima uređuje stare i oštećene knjige, uvezuje ih, lijepi i krpa. Djelatnost tehničke obrade i zaštite građe vrlo je važna kako bi knjige što duže mogle biti uredne i na raspolaganju korisnicima. Nakon uređivanja knjiga, pojavit će se potreba ponovnog tiskanja signaturnih naljepnica s prugastim kodom pa treba predvidjeti računalnu podršku i printer koji će to omogućiti. Sve dotrajale i oštećene knjige ovdje će biti izdvajane za otpis. Prostor treba biti dovoljno velik za manipulaciju novom i oštećenom građom te njihov smještaj tijekom postupka. Sva tehnologija koja treba biti na raspolaganju tijekom tehničke obrade građe i uveza knjiga mora biti ovdje smještena.

- **Distribucijski centar**

Distribucijski centar namijenjen je ponajprije za obradu i pripremu knjižnične građe za ogranke u sustavu Gradske knjižnice Rijeka, a u kasnijoj fazi i za mrežu školskih i narodnih knjižnica u mreži Primorsko-goranske županije. Sve, dakako, ovisi o strategiji povezivanja unutar nacionalne knjižnične mreže.

- **Služba za razvoj – matična služba i Bibliotečna zbirka – BZ**

Služba za razvoj i matična služba mora imati svoje prostore u kojima će biti dva do četiri radna mjesta opremljena računalima i ormarima za smještaj dokumentacije. Uz uredski prostor treba biti mjesto za individualne konzultacije i edukaciju knjižničara. U neposrednoj blizini, funkcionalno povezano, treba biti smještena zbirka stručne knjižničarske literature (**Bibliotečna zbirka**) od oko 3.000 svezaka knjiga, časopisa, dokumenta, brošura i slično. Integralni dio prostora zbirke trebalo bi činiti i nekoliko mjesta za studentski rad knjižničara, studenata knjižničarstva i slično, a za veće skupove može se upotrebljavati dvorana za sastanke, koja bi trebala biti smještena u blizini.

- **Informatička služba i prostorije za računalno srce**

Informatička služba vodila bi i obavljala poslove u vezi s održavanjem mreže intraneta i intereneta te održavanjem računalne opreme. Treba predvidjeti dovoljan broj računala (najmanje dva) na kojima bi se, neovisno o računalima za korisnike Knjižnice i zaposlenike, mogle obavljati različite potrebne računalne transakcije kao što su presnimavanje baze, arhiviranje građe, administracija mreže itd. Sve treba uskladiti s posebnim projektom računalne mreže i računalnog srca knjižnice. Dva radna mjesta moraju biti tako razmještena da se jednostavno mogu vidjeti i jedan i drugi monitor (može se staviti monitor na držač tzv. "ruku") ili stolove postaviti jedan do drugog u obliku slova L, ili dvostruki stol u jednom nizu za dva monitor, a možda i tri...

Potrebno je predvidjeti: prostor za periferne naprave; za UPS (neprekidno napajanje); stol za pisač i razne vrste papira na kotačima; police za pohranu medija: zipice, datice, diskete, CD-ROM-ove, DVD-e, MD-e; police za potrošni materijal: riboni, inkjeti, toneri, kutije s raznim vrstama papira; ormari za rezervne dijelove: kabele, tastature, čitače prugastog koda, hard-diskove, te za zip-uređaje, prijenosna računala, baterije za napajanje računala itd. Potrebni su specifični mikroklimatski uvjeti: vanjsko svjetlo, klimatizacija, ventilacija, električni ovlaživač zraka, grijanje koje se može regulirati. Uvijek je potrebno planirati više utičnica za mrežu i telefon. Diskretno umjetno osvjetljenje uz dodatne stolne ili zidne svjetiljke za dodatno osvjetljenje pri preciznom radu najbolje je rješenje. Podna obloga koja ne provodi elektricitet je uvjet.

Ideja: Staklena vrata s ključem iza kojega je rack-ormar (glavni HUB). U toj sobi nije nužno vanjsko osvjetljenje.

Prostorije za računalno srce trebaju zadovoljiti infrastrukturne tehnološke zahtjeve (projekt mrežne dispozicije). Tu bi trebao biti prostor za server, glavni HUB, za UPS podršku itd., prema detaljnome zasebnom projektu. Pri planiranju treba imati na umu potrebe administratora mreže za računalima na kojima će nesmetano moći obavljati svoje poslove, pa za to treba predvidjeti prostor i potrebna računala. Ovaj dio Knjižnice ne ovisi nužno o drugim odjelima i službama. Prostor nema reprezentativan karakter, ali je prijeko potrebno obratiti pažnju na specifične klimatske i izolacijske potrebe, kao i odgovarajući smještaj prostorija u organizacijskom modelu zajedničkih, javnih i internih prostorija.

- **Dvorana za sastanke**

Dvorana za sastanke odnosno susrete knjižničara, radne sastanke, timski rad, edukaciju itd., treba imati 30 sjedala. Njome će se koristiti zaposlenici Gradske knjižnice Rijeka kao i knjižničari narodnih i školskih knjižnica Županije pri susretima koji će se organizirati u sklopu matične djelatnosti. Fleksibilan namještaj trebao bi biti prilagodljiv prema potrebi, ovisno o tome radi li se o radnom sastanku, timskom radu, informiranju ili edukaciji. Dvorana treba biti opremljena računalnom tehnologijom za prezentacije odnosno priključcima za računala.

- **Računovodstvo**

Računovodstvo mora imati tri radna mjesta za obavljanje računovodstvenih poslova, potrebnu računalnu opremu i ormari za registratore odnosno pohranjivanje važnih računovodstvenih dokumenta.

- **Arhiva**

Arhiva je potreban prostor u funkciji spremišta dokumentacije koja se čuva prema pravilniku o čuvanju arhivske građe. Prostor treba opremiti odgovarajućim ormarima.

- **Tajništvo**

Tajništvo treba sadržavati radno mjesto tajnice, odgovarajuću opremu (računalo, pisač, telefon, faks, foto-

kopirni stroj itd.), prostor za pohranjivanje tekućih službenih dokumenta te prostor za prijam stranaka. Treba biti povezano s uredom ravnatelja.

- **Ravnatelj**

Ured ravnatelja treba biti kvalitetno opremljen i reprezentativan te omogućiti prijam manjeg broja ljudi za razgovor s kolegama, knjižničarima voditeljima, zaposlenicima, vanjskim suradnicima, stručnjacima i slično. Komunikacijska veza s tajništvom i dvoranom za sastanke treba biti direktna.

- **Prostori energetske i ostalih postrojenja**

Prostore energetske i ostalih postrojenja potrebno je planirati ovisno o njihovu smještaju u arhitektonskom rješenju, prema standardima struke, neprimjetno za oko korisnika, a funkcionalno za održavanje. Prostori za stvaranje, održavanje i osiguravanje uvjeta za funkcioniranje zgrade uključuju strojarnicu dizala i prostorije za klimatski uređaj, ventilaciju i grijanje, prostorije za videonadzor, protupožarnu i protuprovalnu zaštitu itd. Treba predvidjeti prostor koji bi prema veličini zgrade i njezinoj prostornoj organizaciji zadovoljio potrebe za održavanjem zgrade, smještajem instalacijskih sustava prema normama za zaštitu ljudi i građe. (vidi poglavlje o instalacijama i mjerama zaštite u prostoru).

- **Art-cafe**

Art-café namijenjen je korisnicima i posjetiteljima koji se u Knjižnici namjeravaju zadržati duže vremena za opuštanje i uživanje. Tu će se nuditi osvježavajuća pića i jednostavna hrana. Vjerojatno će bit dan u najam privatniku. Treba odvojiti prostor pušača i nepušača prema standardima. Poželjno je da ima izlaz na terasu ili balkon, ovisno o tome je li smješten prizemno ili na zadnjem katu, te da bude odvojen od dijelova knjižnice koji su namijeni studijskom radu. Ako ima zaseban ulaz, obavezan je detektor elektroničkog sustava zaštite od krađe.

- **Komunikacije: hodnici, stubišta, dizala**

Ulaze i izlaze u garaže treba odvojiti od knjižnice zbog sigurnosnih razloga i suzbijanja krađe knjiga. Glavni ulaz za korisnike s Klobučarićeva trga treba biti pristupan svima, bez prepreka pri uporabi, bez posebnosti koje bi sprječavale posjet knjižnici. Ulaz za zaposlenike treba biti odvojeno, smješten tako da mu s emoze prići vozilima i bibliobusom radi prenošenja knjiga.

Etaže trebaju imati funkcionalnu vertikalnu komunikaciju: stubište, dizala za korisnike, dizala za invalide, dizalo za zaposlenike i dizalo za prijenos knjiga. Dizala za knjige trebaju omogućiti brz prijenos građe iz jednog dijela knjižnice u druge dijelove, a posebno treba biti dobra veza između spremišta i zbirke na otvorenom pristupu. Funkcionalnost nalaže da dizalo za knjige bude u blizini gospodarskog ulaza radi jednostavnog prijenosa građe, a to ujedno može biti i dizalo za djelatnike odnosno interne prostorije knjižnice, nedostupne korisnicima. Dizala za korisnike trebali bi biti panoramski kako bi omogućili sveobuhvatan pogled na knjižnične odjele i zbirke te zorno prikazali princip otvorenosti i dostupnosti.

Alternativno izvidjeti mogućnost postavljanja pokretnih stuba uz obvezna dizala za invalide.

Dizala i stube, bez obzira na to jesu li smješteni u središnjoj vertikali ili bočno, ne smiju biti stiješnjeni i skućeni. U slučaju smještaja u središnjoj vertikali knjižnice, prednost je uvid i pregled u sve što knjižnica pruža. Treba izbjegavati stube na etaži kako bi korisnici u invalidskim kolicima imali nesmetan pristup, sve prema narodnim i međunarodnim standardima.

Prema standardima treba planirati protupožarno stubište i sve što je potrebno za funkcioniranje javnog prostora u kojem u jednom trenutku može biti oko tisuću ljudi, vodeći računa o njihovoj zaštiti.

- **Spremišta materijala za održavanje**

Spremišta materijala za održavanje treba predvidjeti dovoljno prostrana za pohranjivanje svih pomagala, sredstva i higijenskih potrepština koji se upotrebljavaju pri čišćenju zgrade. Pokraj jednoga treba smjestiti garderobu za čistačicu.

- **Sanitarije za korisnike: muške, ženske, invalide, djecu i mlade**

Sanitarne prostorije u javnim prostorima za korisnike moraju na svakom katu imati odvojene muške i ženske sanitarije te sanitarije za invalide. Njihov broj i raspored treba biti primjeren javnom prostoru. U prizemlju broj sanitarija treba biti dovoljan za korisnike knjižnice te posjetitelje višenamjenske dvorane. Na Odjelu za djecu bit će potrebno napraviti posebne sanitarije za predškolsku djecu i djecu od 7 do 14 godina, s opremom prilagođenom njihovoj dobi. Potrebno je napraviti i obiteljski sanitarni čvor koji će sadržavati previjalište. Oprema treba biti kvalitetna, a ventilacija dobro riješena.

- **Sanitarije za osoblje, tuš i prostor za "Prvu pomoć"**

Sanitarije za djelatnike obvezno je predvidjeti na svakom katu, odvojeno od sanitarija za korisnike (djelatnici knjižnice uglavnom su žene).

Tuš i prostor za "Prvu pomoć" prostor je u kojem treba osigurati opremu za prvu pomoć u slučaju ozljeda na radu ili bolesti djelatnika ili pak korisnika knjižnice, te manji ležaj (može biti sklopivi).

- **Zatvorena spremišta knjiga**

Za knjižnicu bi najbolje rješenje bilo kad bi cjelokupna zbirka knjižnice bila s otvorenim pristupom knjigama, odnosno da zatvorenih spremišta knjiga uopće nema. To bi značilo da ukupna kvadratura ove lokacije ne bi bila dovoljna, uz napomenu da je u izračunu oduzet visok postotak za posuđenu građu koja se nalazi u korisnika (15%). U slučaju da taj postotak u stvarnosti bude manji, zbirka knjiga koja se mora smjestiti u knjižnici veća je od izračunate, pa ponovno dolazimo do prostornog problema. Zgrada knjižnice na ovoj lokaciji, na žalost, nema mogućnosti daljnjeg širenja ni nadogradnje.

Dakle, zbog zadanog maksimuma četvornih metara ovoj lokaciji, da bi se uopće mogla smjestiti projicirana zbirka knjiga, za zatvorena spremišta knjiga treba predvidjeti 30% od ukupnog fonda.

Prema izračunima, za zatvorena spremišta zahtijeva se oko 400 četvornih metara prostora, pretpostavljajući da je knjižnična građa smještena na kompaktnim policama koje zauzimaju manje prostora.

Spremište bibliobusa ovdje je izuzeto jer je zasebno obrađeno.

Moguća rješenja prema prioritetima Knjižnice:

- 1) Više manjih spremišta koja se vežu uz pojedine zbirke smjestiti **na katovima** gdje se pripadajuće zbirke nalaze na otvorenom prostoru za javnost. Tako se ne bi opteretile vertikalne komunikacije u Knjižnici.
- 2) Spremište u knjižnicama uobičajeno je **u suterenskom dijelu** zgrade s obzirom na statiku i opterećenje koje knjižnična građa zahtijeva. U tom slučaju povoljno je rješenje jedinstveno središnje spremište koje je dizalima za knjige povezano sa svim dijelovima knjižnične zgrade. (Specifičnost je ove lokacije u tome što su ispod knjižnice predviđene garaže. Valjalo bi razmotriti mogućnost izgradnje međukata koji bi ipak omogućio središnje zatvoreno spremište na prvoj razini iznad garaža, a da se ne naruši funkcionalnost jedinstvenoga javnog ulaza u prizemlju.)
- 3) Sa stajališta opterećenja zgrade, najsloženije je rješenje da spremišta budu **na posljednjoj etaži** uz interne prostorije zaposlenika.

Za spremišta je potrebno predvidjeti prostor koji odgovara strogim zahtjevima statike, a koji ima dobru komunikaciju s prostorima slobodnog pristupa te središnjim posudbeno-informacijskim pultom. Pokretni regali (*compactusi*) predviđeni su za zatvorena spremišta jer povećavaju njihov kapacitet. Zbog opterećenja, najčešće se smještaju na najnižoj etaži zgrade, a na zadanoj lokaciji i pod zadanim uvjetima to će biti teško izvedivo. Ako zatvorena spremišta budu raspoređena po katovima uz pojedinu zbirku, valja precizno izračunati potrebe za smještaj knjižnične građe na svakom katu. Pritom obvezno pažnju posvetiti statici zgrade.

6.1.3. Konstrukcija objekta i oblikovanje

Konstrukciju objekta obvezno je uskladiti s podzemnim garažama, urbanističkim uvjetima i ostalim objektima na Klobučarićevu trgu.

Visine pojedinih prostornih cjelina trebaju biti primjerene njihovoj namjeni. Prema Neidhartu, minimalna visina prostora korisnika u knjižnicama površine veće od 2000 m² iznosi 325 cm. Višenamjenska dvorana kao javni prostor u kojem se okuplja mnogo ljudi istodobno mora u skladu sa stručnim normama imati odgovarajuće visine.

Oblikovanje zgrade treba biti moderno i suvremeno, primjereno knjižnici novoga doba te ciljevima i poslanju knjižnice. Zgrada mora biti atraktivna i svojim izgledom pozivati buduće korisnike. Treba omogućiti lak i siguran pristup svim korisnicima kojima je knjižnica namijenjena. Konstrukcijski materijali i **okruženje** trebaju biti privlačni i izdržljivi, a održavanje mora biti jeftino i lako.

Statika zgrade mora biti dovoljno snažna za knjižničnu građu koja je teška (vidi standarde, npr. 150 kg/m² za strukturalni dio, 90 kg/m² za čitaonice, 224 kg/m² za zatvorena spremišta knjiga).

6.1.4. Ulazi i izlazi iz garaža

Ulaze i izlaze iz garaža treba potpuno odvojiti od knjižnice zbog sigurnosnih razloga i suzbijanja otuđivanja knjiga. Svaki ulaz odnosno izlaz iz knjižnice mora imati zaštitni detektor elektroničkog sustava zaštite građe, ali i zaštitara ili knjižnično osoblje koje će provesti kontrolu ako se detektor oglasi.

Korisnici koji budu parkirali automobil u garaži ispod knjižnice, morat će napustiti garažu na najbližem njezinu izlazu, a potom ući u knjižnicu kroz jedinstveni javni ulaz u knjižnicu.

Dakle, zbog istih korisnika svakako treba planirati jedan ili dva izlaza iz garaže u blizini knjižnice.

6.2. Instalacije

6.2.1. Elektroinstalacije

Projekt elektroinstalacija treba uključivati jaku struju, slabu struju, telefoniju, ozvučenje i elemente informiranja, sve usklađeno s projektom računalne mreže.

Elektronska i audiovizualna oprema mora imati dovoljno snage, tj. dovoljan broj električnih priključaka i kablova za računalnu opremu mora biti osiguran u fazi konstrukcije tako da ne remete funkcioniranje (kablovi i priključci u podu kako bi se izbjeglo zapinjanje za kablove i sl.). Treba nastojati izbjeći probleme koji bi se pojavili u slučaju nedovoljnog broja priključaka ili nedostatnog napona, a potreba za tehnologijom u knjižnici ima rastući trend. Dakle, premreženost čitave knjižnice mora biti takva da utičnice ne smiju manjkati.

Telefonske veze moraju biti dovoljne da osiguraju učinkovitu uslugu internih telefonskih veza, uslugu davanja informacija telefonom kao i javljanje rezervacija, pružanje internetskih usluga s dovoljnim brojem

priključaka za korisnike i djelatnike. Treba izvidjeti mogućnost postavljanja javnog telefona za korisnike. Narodne knjižnice kao glavni osiguravatelji informacija trebaju imati odgovarajući udio u budućim potrebama za tehnologijom u svom području te stoga valja osigurati za to odgovarajuće uvjete prema trenutnom razvoju tehnologije.

Elementi informiranja odnosno oznake unutar i izvan zgrade koje će upućivati na knjižnicu i smještaj pojedinih usluga i servisa, trebaju biti diskretno osvijetljeni.

Ekonomičnost uporabe električne energije može znatno smanjiti troškove održavanja zgrade pa treba predvidjeti najbolja rješenja.

Treba predvidjeti ozvučenje u svim odjelima kako bi se mogle dati obavijesti, upozorenja ili pustiti glazba za ugođaj.

Pri projektiranju rasvjete mora se uzeti u obzir namjena rasvjete koja je drukčija za čitanje, za uporabu računalnih terminala, za traženje knjiga po policama, za studijski rad, konferencijski ili otvoreni javni prostor. Što manji broj žarulja znači lakše održavanje, s napomenom da izmjena žarulja mora bit jednostavna. Fluorescentne svjetiljke nije jednostavno zamijeniti u slučaju neispravnosti i ne treba ih predvidjeti u prostorijama u kojima će se svjetla često uključivati i isključivati (dvorane za projekcije i sl.).

Obvezno predvidjeti nadzor knjižnice s videokamerama te prostoriju u kojoj će se snimka moći pratiti i pregledavati.

6.2.2. Hidroinstalacije

Zaseban projekt hidroinstalacija mora razraditi sustav dovoda vode, odvoda vode, odvoda meteorne vode, sanitarne uređaje, hidrantsku mrežu, opravdanost sprinklera itd. Treba definirati mjesto i način priključka na vodovodnu mrežu s odvojenim mjernim uređajem za registriranje potrošnje, sve u suglasju s važećim zakonskim odredbama. Sanitarije opremiti kvalitetnim sanitarnim uređajima i priborom.

6.2.3. Grijanje, hlađenje, provjetravanje

Budući da je frekvencija dnevnih posjeta golema, posebno treba dobro osmisliti sustav grijanja, hlađenja i provjetravanja u za to posebnom projektu. Projektom je nužno elaborirati optimalan način zagrijavanja prostora i energente koji će u tu svrhu biti upotrijebljeni uvažavajući klimatske, gospodarstvene i ekološke parametre. Potrebno je odrediti odgovarajući sustav hlađenja i ventilacije.

Knjižnica je javna ustanova s velikim brojem posjetitelja svaki dan pa neke prostorije izričito, kao što je čitaonica dnevnog tiska na primjer, zahtijevaju dobar sustav osvježivanja zraka, eventualno čak i aromatiziranje prostorije.

6.2.4. Računalna mreža

Veoma je važno izraditi projekt računalne mreže knjižnice za lokalnu računalnu mrežu (intranet) i bazu podataka, kao i za internetsku mrežu, a sve u skladu s trenutnom situacijom u knjižnici i u dogovoru s informatičarima i administratorima mreže Gradske knjižnice Rijeka.

6.3. Mjere zaštite u prostoru

6.3.1. Zaštita od požara

Mjere zaštite od požara prikazati kroz tehnička rješenja zaštite od požara, nacрте i proračune, uvažavajući

pritom sve propise, zakone i normative iz ove domene. Pri odluci o materijalima izgradnje i opremanja prostora knjižnice, obvezno je strogo voditi računa o njihovim svojstvima: zapaljivosti, razvijanju dima i plinova pri izgaranju te primijeniti materijale s atestima kojima se jamče njihova optimalna svojstva, maksimalna otpornost i sigurnost. Knjižnična je građa specifična i svakako sve valja uskladiti sa specifičnostima u vezi s njezinom zaštitom. Svakako osigurati odgovarajući sustav vatrodojave.

6.3.2. Zaštita na radu

Pri projektiranju arhitektonsko-građevinskog dijela i opreme prostora knjižnice, treba uvažiti i prikazati projektiranim rješenjima sve zakone i normative kojima se utvrđuju mjere zaštite na radu. Prostorne dimenzije moraju zadovoljavati potrebe za predviđenim brojem zaposlenika i korisnika. Komunikacije moraju biti zadovoljavajuće, dnevna i umjetna rasvjeta optimalna, dovoljan volumen zraka, optimalno prozračivanje, grijanje i hlađenje. Podne obloge moraju biti neškodljive za zdravlje zaposlenika i korisnika, odgovarajućih toplinskih svojstava. Projektirati radna mjesta u skladu sa standardima ergonomije i uzeti u obzir iskustvo djelatnika Knjižnice. Ostakljene površine projektirati tako da se osigura stupanj sigurnosti i smanji opasnost od ozljeđivanja. Pri projektiranju instalacija voditi računa o mjerama zaštite.

6.3.3. Zaštita od provale i krađe

Što je manje izlaza, zaposlenicima je lakše nadzirati tok i cirkulaciju knjižnične građe. Dodatni izlazi zahtijevaju dodatnu sigurnosnu opremu i zaposlenike, što nije ekonomično. Zbog tih razloga knjižnica treba imati samo jedan glavni ulaz za korisnike te jedan za osoblje i primanje građe.

Ulazni prostor mora imati detektor elektroničkog sustava zaštite knjižnične građe, treba biti vidljiv, pregledan i lako dostupan djelatnicima u slučajevima kada je potrebn posredovati.

Elektronička zaštita građe opravdana je jer maksimalno smanjuje krađu (3M zaštita se već dugo upotrebljava u GKR-u). Osigurati korisnicima prohodnost u slučaju pokušaja napada na njih (ne stavljati police do zida kako bi se izbjeglo da ne budu stjerani u kut).

Za posudbenim pultovima treba osmisliti jednostavno funkcioniranje blagajne, ali skriveno od pogleda korisnika i maksimalno zaštićeno u slučaju krađe. Obvezno predvidjeti nadzor pojedinih dijelova knjižnice videokamerama te prostor za nadgledavanje.

6.3.4. Zaštita od podmetanja požara i eksplozivnih sredstava

Svi arhitektonski elementi prostora kao i elementi namještaja i opreme moraju se projektirati u izvedbi koja omogućava preglednost knjižničaru. Konstrukcija treba biti otporna na oštećivanja. Zgrada ne smije imati nepregledne i skrivene kutke kako bi se spriječilo ostavljanje otpadaka ili drugih predmeta kojima se može ugroziti sigurnost ljudi i objekta.

6.3.5. Mjere sigurne evakuacije iz prostora

Projektom definirati putove evakuacije, osigurati dovoljno široke koridore i izlaze.

Oznake za izlaz moraju biti jasno označene i diskretno osvijetljene u slučaju opasnosti, da bi se smanjila panika (panik-rasvjeta). Pritom treba voditi računa o invalidima.

6.3.6. Zaštita od ratnih djelovanja

Definirati minimalne mjere zaštite u slučaju ratnih djelovanja (sklanjanje, zamračivanje itd.)

6.4. Unutarnje uređenje i oprema

6.4.1. Tlocrtna dispozicija namještaja i izvedba opreme

Raspored, broj i vrsta prostorija u objektu i njihove međusobne veze moraju biti definirane u arhitektonsko-građevinskom projektu s prikazom tlocrtna dispozicije namještaja i opreme, uz potpuno uvažavanje svih zahtjeva ovog projektnog zadatka.

Put knjige i put korisnika moraju biti jednostavni i jasni. Detalje vezane uz sam proces rada u knjižnici obvezno dogovoriti s investitorom odnosno Knjižnicom. Skice i dijagrame vidjeti u prilogima projektnog zadatka.

Čitaonica tiska treba imati specifične police za periodična izdanja (niske police u spremištu periodičke građe) i predviđen broj sjedećih mjesta, uz mogućnost povećanja broja mjesta u dijelu višenamjenske dvorane (ako je izvedivo). Izložbene površine u prostoru Čitaonice, kao i na svim drugim odjelima, mogu prostor učiniti zanimljivijim i estetski privlačnijim. Izložbeno-prezentacijski prostori veoma su bitni kako bi se mogle istaknuti aktualne teme, knjige koje se preporučuju, zanimljive biblioteke, knjige koje se ne žele prepustiti zaboravu itd. Izložena građa korisniku neposredno nudi zanimljivo štivo koje inače ne bi uočio i time knjižničaru olakšava postupak preporučivanja.

Posudbeni punktovi moraju imati odgovarajući smještaj u posudbenim odjelima, s dovoljnim brojem radnih mjesta za knjižničare koji će obavljati razduživanje i zaduživanje knjiga, davati informacije ili upisivati članove, s potrebnim radnim prostorom uz računalnu jedinicu, s dobrim pregledom i vidljivošću. Tehnologija pruža mogućnost samostalnog razduživanja i zaduživanja korisnika i svakako je u novoj knjižnici želimo iskoristiti kako bismo knjižničare oslobodili dijela tog posla. Treba predvidjeti i mjesto za razvrstavanje vraćenih knjiga, kako bi se s pomoću kolica mogle lakše uložiti na police. Potrebno je predvidjeti dovoljno mjesta ispred pulta za korisnike, u slučaju gužve. Računala OPAC, tj. WEBPAC s pristupom bazi podataka Gradske knjižnice Rijeka, treba rasporediti u dovoljnom broju po svim odjelima kako bi korisnici samostalno mogli pretraživati fond Knjižnice (u većem broju sa stojećim pristupom, a u manjem sa sjedećim mjestom). U prosjeku 5% od ukupnog broja računala trebalo bi biti specijalno namijenjeno za osobe s posebnim potrebama odnosno prilagođeno potrebama invalida. Raspored računala po odjelima nalazi se u posebnoj tablici u Prilogu 3.

Police na kojima će biti smještena knjižnična građa moraju biti jednostavno postavljene, primjerene veličine, ovisno o tome jesu li za djecu ili za odrasle (vidjeti standarde i detaljno specificirati), a udaljenost među policama mora biti dovoljna za prolaz invalidskih kolica. Omogućiti što lakši dohvat građe s polica i što bolji sustav označivanja smještaja pojedinih struka knjiga. U spremištim građe predvidjeti kompaktne police koje značajno smanjuju potreban prostor za njihov smještaj. Zbirke knjižnične građe različite su veličine za različite odjele. Projicirani broj knjiga i neknjižne građe zorno je prikazan u posebnim tablicama. Isto tako, broj sjedećih mjesta za korisnike (studijskih, za prelistavanje, u programskim prostorima) u posebnoj je tablici (Prilog 2.) prikazan za svaki od elementa prostora nove Knjižnice.

Različiti tipovi neknjižne građe (glazbeni CD-i, CD-ROM-ovi, DVD-i, igračke, videokasete, periodička građa itd.) zahtijevaju specifičan odgovarajući namještaj i tehnologiju kako bi se mogli pregledati, preslušati i sl. Suvremena knjižnica razumije potrebe korisnika i u svojem prostoru treba ponuditi različite stolice na različitim mjestima u različitim oblicima i s različitim razmještajem, ovisno o namjeni. Razmještaj stolaca ovisit će o ciljnoj skupini, ali i o tome jesu li namijenjeni za studijski rad, prelistavanje, književnu večer, zabavu i užitek ili za mjesto susreta grupa različitih interesa.

Prostori za stručni rad knjižničara raznovrsni su, ovisno o aktivnostima koje će se tu događati. Primjerice, uz standardnu uredsku i tehnološku opremu, u prostorima za nabavu i obradu građe treba predvidjeti police za knjižničnu građu i prostor za smještaj matičnih kartičnih kataloga u posebnim ormarićima (uz tendenciju da se kartični katalogi zbog automatizacije posla s vremenom ukinu).

Preporuča se tipski namještaj, osmišljen upravo za potrebe knjižnica (npr. EKZI) ili namještaj posebne "autorske izrade". Pri odabiru namještaja, treba uzeti u obzir njegovu kvalitetu, udobnost i ergonomsku svojstva, već prema njegovoj namjeni.

6.4.2. Primijenjeni materijali i konstrukcije

Konstruktivni materijali, oprema i namještaj trebaju biti atraktivni, izdržljivi, funkcionalni i udobni. Za izradu elemenata namještaja mogu se odabrati svi materijali zadovoljavajućih svojstava: mehaničkih, otpornost na habanje i udarce, dobrih toplinskih i zvučnih svojstava, neškodljivih za zdravlje ljudi, velike otpornosti na vatru. Za sve materijale uvjet je lagano održavanje. Knjižnice moraju biti ugodan radni prostor s udobnim studijskim čitaonicama i moraju pozivati korisnike svojom privlačnošću.

6.4.3. Instalacije vezane uz namještaj i opremu

Električne i telefonske instalacije potrebno je provesti kroz posudbeni pult, a sve detalje utvrditi u projektu elektroinstalacija. Rasvjetne armature i ostale vidljive elemente elektroinstalacija potrebno je uskladiti s koncepcijom uređenja i odabranim materijalima unutarnjeg uređenja. Pri projektiranju rasvjete valja voditi računa o intenzitetu, rasporedu i boji te učinku rasvjete s obzirom na namjenu.

6.4.4. Bitne postavke koncepcije unutarnjeg uređenja

Koncepcija unutarnjeg uređenja mora postići maksimalnu funkcionalnost, fleksibilnost, visoku estetsku razinu oblikovanja prostora i namještaja, uz isticanje djelatnosti i usluga označivanjem te izložbenim i likovnim elementima.

Knjižnica svojim izgledom treba privlačiti i dozivati korisnike. Knjižnica je gostoljubiva i poziva korisnika da odabere knjižničnu građu, da posveti vrijeme razumijevanju ideja, mišljenja, podataka, što ne može kada mora stajati stiješnjen među policama i drugim korisnicima. Udobnost, razumijevanje, učinkovitost, demokratičnost, posebnost, izvornost, prilagodljivost, poštovanje, inovativnost, pouzdanost i nedovršenost svojstva su koja moraju biti ispisana u arhitekturi nove zgrade Knjižnice.

Knjižnice se mijenjaju s vremenom, stoga se treba držati načela fleksibilnosti (treba izbjegavati ugrađena rješenja zbog moguće prenamjene, treba izbjegavati velik broj nosećih zidova kao i niske stropove zbog klaustrofobije, rasvjete i označivanja) jer se namjena pojedinih dijelova knjižnice može promijeniti prema zahtjevima korisničke populacije i trendovima struke.

Treba osigurati dovoljno prostora za širenje električnih i kompjutorskih mreža te novih priključaka. Knjižnice stalno rastu i pri gradnji treba biti svjestan mogućeg rasta potrebe za razvijenijom elektromrežom i računalnom mrežom tijekom godina. Prema posebnom projektu elektroinstalacija i računalne mreže, predvidjeti u arhitektonskom projektu sve što je potrebno za *kralježnicu računalne mreže* i distribucijskih hubova.

Osvjetljenost knjižnice mora odgovarati zahtjevima korisnika i djelatnika, s dovoljno prirodne svjetlosti, a da opet ne narušava zahtjeve zaštite knjižne građe (previše sunčane svjetlosti šteti knjižničnoj građi i namještaju, a ljeti suviše zagrijava prostor).

Podne površine u knjižnicama trebaju biti takve da omogućе nesmetanu pokretljivost velikog broja korisnika, a opet moraju imati odgovarajuća akustična svojstva. Odgovarajući pod treba biti odabran za specijalne funkcije pojedinih prostorija (npr. u prostoru dječje radionice ne smije biti sklizak i mora biti otporan na vodu, pojačano otporan kod ulaza, kvalitetan u uređima i javnim prostorijama). Jednostavno i jeftino održavanje podnih površina preduvjet je za što ekonomičnije gospodarenje.

6.5. Elementi informiranja

Knjižnična zgrada mora biti čitljiva na intuitivnoj razini, na prirodnim i logičnim postavkama. Knjižnica treba biti izvana jasno označena tako da bude vidljiva i onima koji prvi put dolaze.

Natpisi o smještaju odjela, označivanje namjene prostora na katovima, oznake za djelatnike i pripadajuće

usluge, oznake smještaja građe i zbirke moraju biti jasni i vidljivi svima. U izvedbenoj fazi treba ih specificirati.

Oznake za izlaz u slučaju opasnosti moraju biti lako uočljive.

Svi ti elementi informiranja trebaju biti adekvatno osvijetljeni.

Ozvučenje koje pruža mogućnost zvučnog informiranja izvrsno je, pogotovo ako se može realizirati na čitavom prostoru knjižnice i zasebno na pojedinim odjelima ili katovima.

6.6. Okoliš

Urbano je okružje zadano bez prostora za buduće širenje knjižnice. Pristupni prostor pred glavnim ulazom treba biti s Klobučarićeva trga jer su ostale orijentacije opterećene prometnim trakama (ulaz u garažu, Ulica žrtava fašizma) ili nedovoljno reprezentativne. Prostor gospodarskog pristupa i ulaza građe treba biti izdvojen i prometno dostupan, uz mogućnost zadržavanja bibliobusa ili drugih transportnih vozila. Orijentacija je zgrade zadana, no treba voditi računa o danjoj rasvjeti kao i zaštiti građe jer Sunčevo zračenje nepovoljno djeluje na građu. Isto tako, utilitarnim ne-korisničkim prostorijama organizacijski pogoduje smještaj u razinama ispod glavnog ulaza knjižnice. Međutim, tu se planira smještaj garaže. Trebalo bi razmotriti mogućnost rješavanja istog problema s polukatom, a da prizemni prostor bude bez prepreka za hendikepirane osobe i reprezentativnost toga najatraktivnijeg prostora odgovarajuća.

Uređenje okoliša odnosno pješačke zone na Klobučarićevu trgu i uza *stari bedem* predviđeno je nakon izgradnje garaža, dakle prije izgradnje knjižnice. Pri izgradnji knjižnice valja voditi računa o okolišu i sve međusobno uskladiti prema urbanističkom planu. Predvidjeti što je moguće više zelenila u bližem okruženju. Razmotriti mogućnost izlaska knjižnice na trg s terasom *Art-cafe*, a možda i organiziranjem kakvih ljetnih književnih događanja na otvorenom. Za potrebe bibliobusa valja osigurati odgovarajući ulaz u garažu s odgovarajućom rampom za lakši prijenos knjiga te potreban prostor za manevriranje bibliobusom (kružni tok je idealno rješenje).

Parkiranje

Prema sadašnjim nama dostupnim planovima, ispod zgrade biti će podzemno komercijalno parkiralište investitora *Austrograd* i to na dvije razine ispod Knjižnice i Agotićeve ulice, a tri ispod Klobučarićeva trga. U sadašnjim prostornim uvjetima nedostatak adekvatnog parkiranja velik je problem Gradske knjižnice Rijeka. Korisnici često nepropisno parkiraju svoja vozila kako bi mogli u Knjižnici, na primjer, vratiti knjige, a zaposlenici uopće nemaju gdje parkirati i prisiljeni su se koristiti javnim prijevozom, ili pod komercijalnim uvjetima parkirati svoja vozila u prvoj parkirnoj zoni. Nova Knjižnica želi biti otvorena svima, pa tako i osobama sa smanjenom pokretljivošću te stoga posebno treba osigurati parkirna mjesta za invalide, koja će biti označena.

Potrebno je osigurati parkirališna mjesta za korisnike knjižnice koji će se u knjižnici zadržavati duže ili kraće vrijeme, kao i određen broj parkirališnih mjesta za zaposlene (npr. jednu četvrtinu mjesta za svakog zaposlenika i jednu osminu od broja sjedećih mjesta za korisnike u knjižnici). Broj potrebnih parkirališnih mjesta treba još naknadno ustanoviti.

Poželjna je dakle posebna suradnja s investitorom garaže kako bi se moglo doći do dogovora koji bi zadovoljio interese vlasnika garaže i Knjižnice.

Okoliš treba biti dobro osvijetljen i označen lakim pristupom knjigomatu kada knjižnica nije otvorena.

7. DODACI

- Dodatak 1 Sveukupni izračun potrebne kvadrature
- Dodatak 2 Izračun pojedinih cjelina knjižničnog fonda
- Dodatak 3 Pregled sadržaja elemenata prostora s okvirnom pripadajućom kvadraturom i mogućim odstupanjima
- Dodatak 4 Razmještaj elemenata prostora knjižnice
- Dodatak 5 Dijagram tijeka građe, korisnika i osoblja

Dodatak 1

Sveukupni izračun potrebne kvadrature

Programska osnova za novu zgradu Gradske knjižnice Rijeka

PROJEKTNI ZADATAK (idejno rješenje)

Nova zgrada Knjižnice na Klobučarićevom trgu

Gradska knjižnica Rijeka - Projektni program

Korak 1. Procjena broja stanovnika

a. 2001 - Rijeka:	144.043
b. Projekcija budućeg demografskog razvitka za 2020 prema podatku dobivenom pri Odjel gradske uprave za razvoj, urbanizam, ekologiju i gospodarenje zemljištem	180.000
c. Postotak nerezidencijalnog stanovništva korisnika:	10
Postotak udjela glede županijske matične funkcije	10
	20%
X (projekcija lokalnog stan. 180.000) =	36.000
d. Korisnička populacija	216.000

Korak 2A. Veličina knjižničnih zbirki

a. Knjige:

Minimalni broj primjeraka (Knjiga)				
Korisnička populacija projekcija (1d)	Stanovništvo raspon	Početan	Osnovan	Osnovan
216.000	Preko 100.000	100.000	vol. Po glavi 1,5	324.000

1) Minimum primjeraka, prema broju stanovnika iznosi:

324.000 (prema Standardima za narodne knjižnice 1,5 knjiga po stanovniku)
Od toga 70 % pripada Središnjem odjelu (226.800) manje 15 % posuđenih knjiga

192.780

2) Prosječne prinove SO 7.500 ili 150.000
+ (postojeće zbirke 133.001) X 20 godina = 283.001

ili
Kad se oduzme 15 % posuđenih knjiga to iznosi

240.550

3) Gradska knjižnica Rijeka osim Središnjeg odjela, Dječje knjižnice, Čitaonice, Bibliobusa i Odjela periodike ima i ogranke koji imaju zasebne zbirke. Dakle, ukupan broj knjiga u novoj zgradi od projiciranog broja knjiga mora izuzeti dio koji pripada ograncima.

Procjena rasta fonda do 2020 (70% od ukupnog fonda) 313.878 knjiga. Knjige koje su posuđene iznose oko 15 %, pa oduzimanjem tog postotka dolazimo do broja

266.796

Standard prinove u tekućoj godini je 200 knjiga na 1000 stan. = 43200 knjiga!!

Knjige: (zaokružena procjena) 220.000

b. Neknjižni materijali:

1) Minimum neknjižnih materijala uz projiciranu korisničku populaciju =

10% x zbirka knjiga ¹ =

ili

2) (Prosječne prinove) X 20 godina =
 + (postojeće zbirke)) =

Neknjižni materijali (zaokruženi procjena)

c. Periodika:

Minimalni broj periodike						
Korisnička populacija projekcija (1d)	Stanovništvo	Početan	Osnovan	Osnovan		
	raspon		Pretplata na svakih 1000			
216.000	Preko 100.000	75	2	432		

1) Minimum periodičkih naslova uz projiciranu korisničku populaciju

a. Osnovni ili rastući broj iz tablice iznad	<input type="text" value="432"/>
b. Oduzmete periodiku koju se planira imati samo online	<input type="text" value="10"/>
Tekući naslovi tiskane periodike (procjena)	<input type="text" value="422"/>

2) Stara periodika - broj naslova (procjena)

Korak 2B. Prostor za zbirke

a. Knjige:	<input type="text" value="220.000"/>	volumena	
Obične police	<input type="text" value="176.000"/>	volumena ÷ 111 =	<input type="text" value="1.586"/> m2
Kompaktne police	<input type="text" value="44.000"/>	volumena ÷ 240 =	<input type="text" value="183"/> m2

b. Neknjižni materijali: primjeraka ÷ 100 = m2

c. Tiskana periodika tekuća 100 naslova-25m2 = m2

d. Periodika stara: naslova x .25 x godina se prosječno čuva = m2

e. TOTAL (a + b+ c + d) m2

Korak 3. Javne elektroničke radne stanice

a. PAC's: PACs x 3 m2 = m2

- b. Elektroničke radne stanice: elektroničke radne stanice x 4 m² = m²
- c. Čitač/pisač mikrofilma: Čitač/pisač mikrofilma x 35 = m²
- d. UKUPNO (a + b+ c) m²

Korak 4. Sjedaći prostor za korisnike

Korisnička sjedaća mjesta ne uključuju sjedala u višenamjenskoj dvorani, dvorani za sastanke, radnim uredima osoblja. Ukoliko će se dvorane koristiti za svakodnevne knjižnične aktivnosti primjerice za miran rad ili domaće zadaće isključujući sastanke, najmanje tijekom pola radnog vremena knjižnice, 10 % tih sjedala može se uračunati u sjedaća mjesta za korisnike.

Kako će prostor biti korišten i s kojim osobljem

Sjedaća mjesta biti će raspoređena po odjelima:

Čitaonica tiska: 76

Studijska mjesta: 120 (Napomena: 10 dodatnih studijskih mjesta uz posebne zbirke)

Mjesta za pelistavanje: 20 (+ dodatna neposredno smještena uz police koja "ne troše prostor")

Najmanji broj sjedala		
a. Broj sjedala	Projecirano stanovništvo	1 sjedalo/na 1,000 ljudi
Korisnička populacija projekcija (1d)	Raspon stanovništva	Broj sjedala 1 (na 1,000 ljudi)
	Manje od 5000	
	5,000- 35,000	
216.000	35,000-preko 100,000	216

sjedala (tablica iznad) - # sjedala za elektroničke radne stanice (3b) - ako je primjenjivo, # od sjedala u sali = sjedala

b. Prostor - sjedala: sjedala x 2,8 m² = m²

Korak 5. Radni prostor osoblja

a. Lista područja radnog prostora osoblja:

Ured ravnatelja, ured tajnice, ured matične službe s bibliotečnom zbirkom, ured nabave, uredi stručne i tehničke obrade, uredi voditelja informacijske službe, ured računovodstva itd.

U javnom dijelu uz pojedine odjele potreban je ured voditelja kako bi mogao nesmetano obavljati svoje poslove ili u miru razgovarati s korisnikom.

b.	<input type="text" value="25"/>	u javnom dijelu x 4 m2 =	<input type="text" value="100"/>	m2
	<input type="text" value="25"/>	u internom dijelu x 14 m2 =	<input type="text" value="350"/>	m2
			<input type="text" value="450"/>	m2

Korak 6. Dvorane za susrete

a. Dvorana za sastanke	<input type="text" value="30"/>	sjedala x 1 m2 =	<input type="text" value="30"/>	m2
b. Višenamjenska dvorana (ukupan broj sjedala u sali = 40 +40)	<input type="text" value="80"/>	sjedala x 2,32 m2 =	<input type="text" value="186"/>	m2
c. Dvorana za glazbu i film	<input type="text" value="30"/>	sjedala x 2,32 m2 =	<input type="text" value="70"/>	m2
d. Dječji programski prostor (predškolci)	<input type="text" value="30"/>	sjedala x 1m2 =	<input type="text" value="30"/>	m2
e. Dječji programski prostor (djeca 7 - 10 g)	<input type="text" value="15"/>	sjedala x 2,32 m2 =	<input type="text" value="35"/>	m2
f. Dječji programski prostor (djeca 11-14 g)	<input type="text" value="15"/>	sjedala x 2,32 m2 =	<input type="text" value="35"/>	m2
g. UKUPNO (a + b + c) =			<input type="text" value="386"/>	m2

Korak 7. Prostor za specijalne namjene

Prostor-namjena	Broj	Pomnoženo	m2	Ukupno
Referentna zbirka (info-punkt za opće, ...)	<input type="text" value="28"/>	x	3,25	<input type="text" value="91"/>
Oglasna ploča	<input type="text" value="6"/>	x	0,84	<input type="text" value="5"/>
Izložbeni ormarići	<input type="text" value="10"/>	x	4,65	<input type="text" value="47"/>
Stalak za letke (samostojeći)	<input type="text" value="4"/>	x	1,86	<input type="text" value="7"/>
Natpisi o smještaju odjela	<input type="text" value="5"/>	x	13,01	<input type="text" value="65"/>
Spremište za zemljopisne karte	<input type="text" value="1"/>	x	3,25	<input type="text" value="3"/>
Ormarići za mikrofilm	<input type="text" value="2"/>	x	0,93	<input type="text" value="2"/>
Ormari za stručne časopise	<input type="text" value="10"/>	x	2,32	<input type="text" value="23"/>
Ormari za administraciju	<input type="text" value="4"/>	x	3,25	<input type="text" value="13"/>
Fotokopir	<input type="text" value="6"/>	x	4,65	<input type="text" value="28"/>
Ormarići za korisnike - garderoba	<input type="text" value="300"/>	x	0,37	<input type="text" value="111"/>
Ormarići za osoblje	<input type="text" value="100"/>	x	0,50	<input type="text" value="50"/>

Marendariji za osoblje (5 katova x 7 sjed.)	35	x	2,32	81
Garaža za bibliobus				110
Studijska odjeljenja 2 x 5 sjedala	10	x	2,32	23
Art Cafe 20 sjedala	20	x	2,32	46
UKUPNO (1)				705
1	Prostor za računalni centar			m2
6	m x	6	=	36 m2
2	Spom. knjiž. Dr. Klana i br. Polić			
Predmet	Broj primjeraka			
knjige	2.500	dijeljeno	111	23 m2
sjedala	1	x 2,8m2	2,8	3 m2
			UKUPNO	26 m2
3	Zbirka zaštićenog fonda-RARA			
Predmet	Broj primjeraka			
knjiga	3.000	dijeljeno	111	27 m2
računala	1	x 2,8m2	2,8	3 m2
			UKUPNO	30 m2
4	Zavičajna zbirka			
Predmet	Broj primjeraka			
knjiga	25.000	dijeljeno	111	225 m2
sjedala	2	x 2,8m2	2,8	6 m2
			UKUPNO	231 m2
5	Zbirka za slijepce i slabovidne			
Predmet	Broj primjeraka			
knjiga	500		111	5 m2
sjedala	2	x 2,8 m2	2,8	6 m2
			UKUPNO	11 m2
6	Bibliotečna zbirka			
Predmet	Broj primjeraka			
knjige	3.000	dijeljeno	120	25 m2
sjedala	2	x 2,8 m2	2,8	6 m2
			UKUPNO	31 m2
7	Zbirka zaštićene periodike			
Predmet	Broj primjeraka			
svezaka	500	dijeljeno	10	50 m2
sjedala	2	x 2,8 m2	2,8	6 m2
			UKUPNO	56 m2
SVEUKUPNO (ZBIR SVIH UKUPNO)			1.126	m2

Korak 8. Ne-raspoređen prostor (komunikacije, sanitarije..)

a. Prostor za zbirku knjiga (2B.e.)	2.560	m2
Javne elektroničke radne stanice (iz 3d.)	427	m2
Korisnički prostor za sjedenje (4b.)	605	m2
Radni prostor djelatnika (5b.)	450	m2
Prostor za susrete (6d.)	386	m2
Prostor za posebne namjene (7.)	1.126	m2
b . UKUPNO	5.554	m2
c. Podijeljeno (UKUPNO) s 5 (20 %)	1.111	m2

Korak 9. Sveukupan izračun

a. Prostor za zbirku knjiga (iz Veličina zbirke 2B.e.)	2.560	m2
b. Javne elektroničke radne stanice (iz 3d.)	427	m2
c. Sjedeća korisnička mjesta (iz 4b.)	605	m2
d. Radni prostor za osoblje (iz 5b.)	450	m2
e. Prostor dvorana za susrete (iz 6d.)	386	m2
f. Prostor specijalne namjene (iz 7.)	1.126	m2
g. Ne-raspoređen prostor (iz 8c)	1.111	m2
h. PROSTOR SVEUKUPNO (a+b+c+d+e+f+g)	6.665	m2

Dodatak 2

Izračun pojedinih cjelina knjižničkog fonda

Programska osnova za novu zgradu Gradske knjižnice Rijeka

PROJEKTNI ZADATAK (idejno rješenje)

Nova zgrada Knjižnice na Klobučarićevom trgu

Zbirka knjiga manje 15 %	Standard za županijske knjižnice	Broj knjiga (ukupna projekcija)	Dio za mlade	Ostaje	Otvoreni pristup 70%	m2	Spremište 30 %	m2
220.000					(bibliobus 25%)		(bibliobus 75 %)	
Bibliobus	10%	22.000			5.500	49,55	16.500	68,75
Ostali odjeli	90%	198.000			138.600		59.400	
Stručna	40%	79.200	2.376	76.824	53.777	484,48	23.047	96,03
Lijepa	40%	79.200	3.960	75.240	52.668	474,49	22.572	94,05
Dječja	15%	29.700	1.485	28.215	19.751	177,93	8.465	35,27
Priručna	5%	9.900		9.900	6.930	62,43	2.970	12,38
Zbirka za mlade			7.821	7.821	5.475	49,32	2.346	9,78
Ukupno				198.000	138.600	1.248,65	59.400	316,25

Smještaj priručne zbirke	Postotak	Broj knjiga ukupno	Otvoreni pristup 70%	m2	Spremište 30 %	m2
Info punkt	25%	2.475	1.733	15,61	743	3,09
Odjel za djecu	15%	1.485	1.040	9,36	446	1,86
Odjel za mlade	15%	1.485	1.040	9,36	446	1,86
Odjel za odrasle						
Lijepa književnost	10%	990	693	6,24	297	1,24
Stručno-pop. Lit.	35%	3.465	2.426	21,85	1040	4,33
Ukupno	100%	9.900	6.930	62,43	2970	12,38

Zbirka periodike	Broj naslova	Prosječno godina	Izračun	m2
Tekuća periodika	422		100 n. na 25 m2	106,00
Periodika koja se čuva	134	10	n. x 0,5 x g.	335,00
Ukupno:				441,00

Posebne zbirke	Broj knjiga		Izračun	m2
Spomen zbirke	2.500		: 111	22,52
Rara	3.000		: 111	27,03
Zavičajna zbirka	25.000			225,23
Zbirka za slijepce i slabovidje	500			4,50
Bibliotečna zbirka	3.000			27,03
Zbirka zaštićene periodike	500	uvezane novine	/ 10	50,00
Ukupno	34.500			356,31

Neknjižna građa	Postotak	Broj	Izračun	m2
Igračke	5%	1.750		17,50
Glazba	50%	17.500		175,00
Film	35%	12.250		122,50
CD-ROM, DVD	10%	3.500		35,00
Ukupno	35.000			350,00

Dodatak 3

Pregled sadržaja elemenata prostora s okvirnom pripadajućom kvadraturom i mogućim odstupanjima

Programska osnova za novu zgradu Gradske knjižnice Rijeka

PROJEKTNI ZADATAK (idejno rješenje)

Nova zgrada Knjižnice na Klobučarićevom trgu

Odjel	Sadržaj	Korisnici		Zaposleni	m2	“L/+”
		Mjes- ta	Stol- ci			
Ulaz	Vanjske jedinice za vraćanje knjiž. građe				10,00	
	Reprezentativni jedinstveni javni ulaz				neodređeno	
	Porta				10,00	
	Garderoba				37,00	5%
	Izložbeno prezentacijski prostori					
	Izložbeni ormarići (6)				28,00	5%
	Stalci za letke (2)				4,00	5%
+	Ogled novih knjiga				20,00	100%
neodređeno	Gospodarski ulaz				neodređeno	
134,00	Ulaz za zaposlene/prijam pošte...				25,00	
Višenam. d.	Višenamjenska dvorana	80			185,60	10%
199,60	Računalo			1	14,00	
Bibliobus	Garaža bibliobusa				110,00	100%
	Spremište knjiga bibliobusa				49,55	0%
187,55	Radni prostor za djelatnike bibliobusa			1	28,00	
Središnji	Središnji posudbeno-inf. pult				16,00	
poudbeno -	Djelanici-odjel			4	16,00	10%
informac.	Djelatnik-ured			1	14,00	10%
pult	WEBPAC		5		15,00	
	Kartični katalog - duplo lice (1x9,29)				10,00	100%
	Jedinice za samozadržavanje				20,00	
131,00	Prostor za odlaganje i razvrstavanje građe				40,00	
Info-punkt;	Info-punkt za opće, lokalne i turist. inf.					
Euro punkt	Priručna zbirka				25,00	5%
	Djelatnici-odjel			3	12,00	10%
	Djelatnik-ured			1	14,00	10%
	Studijska mjesta	5			14,00	5%
	Internet		2		8,00	5%
	Fotokopir				4,65	
77,65	Euro punkt		1		4,00	
Čitaonica	Čitaonica dnevnog tiska					
dnevnog	Sjedala	76			212,80	5%
tiska	Djelatnik-odjel		1	1	4,00	

	Djelatnik-ured						1	1	14,00	
	Periodička građa	300							75,00	
	Javne elektroničke radne stanice									
	OPAC				2				6,00	10%
	Internet				5				20,00	10%
331,80										
Odjel za djecu										
	Zbirka za djecu (predšk. i šk.)									
	Otvoreni pristup								177,93	5%
	Spremište	8.465								
	Priručna zbirka									
	Otvoreno spremište	1.040							9,36	5%
	Zatvoreno spremište	446								
	Dječji programski prostor (predškolci)		30						30,00	
	Dječji programski prostor (djeca 7-10 g)		15						35,00	
	Dječji programski prostor (djeca 11-14 g)		15						35,00	
	Igroteka (1.250 igračaka)								12,50	5%
	Periodika za djecu (14 naslova - 10 godina čuvanja)								25,00	
	Studijska mjesta		10						28,00	5%
	Sjedala za prelistavanje		5						5,00	5%
	Kutak za roditelje		5						20,00	5%
	Kutak zdrave hrane (1 0 mjesta)		10						25,00	
	Prostor za knjižničare									
	u Odjelu					2	2		16,00	10%
	u Uredu					1	1		28,00	10%
	Fotokopir								4,65	
	Javne elektroničke radne stanice									
	OPAC								15,00	10%
486,44	Internet				5				20,00	10%
Odjel za mlade										
	Zbirka za mlade	7.821							49,32	5%
	Otvoreno spremište	5.475								
	Spremište	2.287								
	Priručna zbirka	1								
	Otvoreno spremište	1.040							9,36	5%
	Zatvoreno spremište	446								
	Omladinski info-punkt								20,00	
	Periodika (8 naslova - 10 godina čuvanja)								15,00	
	Stripoteka								20,00	

	Ravnatelj						1	1	25,00	10%
	Sanitarije za osoblje, tuš i prostor za prvu pomoć								45,00	
553,80	Spremište materijala za održavanje								20,00	
Zatv. sprem.	Spremište zbirki knjiga								316,25	
	Spremište priručne zbirke								12,38	
328,63										
UKUPNO						80	50		5.555,21	
Komunik...	Komunikacije: hodnici, stepenište, liftovi								1.111,04	5%
1.111,04	Sanitarije za korisnike: muške, ženske, invalide									
	Prostori energetske i ostalih postrojenja									
SVEUKUPNO									6.666,25	

Dodatak 4

Razmještaj elemenata prostora knjižnice

Programska osnova za novu zgradu Gradske knjižnice Rijeka

PROJEKTNI ZADATAK (idejno rješenje)

Nova zgrada Knjižnice na Klobučarićevom trgu

Element prostora	Prvi izbor	Drugi izbor
Vanjske jedinice za vraćanje knjižnične građe	Središnji posudbeno-informacijski pult tj. Prostor za razvrstavanje i daljnji transfer knjiga	
Reprezentativni jedinstveni javni ulaz / Garderobe / Predvorje / Porta	Pješačka zona – Trg Izlaz iz parkirališta u blizini Ulaz Višenamjenska dvorana	
Izložbeno-prezentacijski prostori	Predvorje Prostori ulaza na kat	
Ogled novih knjiga	Prizemlje	
Gospodarski ulaz	Pristup prometnicom (Ulica žrtava fašizma, Agotićeva ulica)	
Ulaz za zaposlene / prijam pošte i nabavljene građe	Uz gospodarski ulaz	Bočno, kraj Starog zida
Višenamjenska dvorana	Prizemlje, uz Čitaonicu	Na zadnjem katu (lijep vidik)
Garaža bibliobusa	Gospodarski ulaz	
Spremište knjiga bibliobusa	Garaža bibliobusa	Neki drugi kat, uz preduvjet dobrih komunikacije za transfer knjiga i knjižničara
Središnji posudbeno-informacijski pult	Prizemlje, javni uzlaz	
Info-punkt za opće, lokalne i turističke informacije i Euro-punkt	Prizemlje, blizu Središnjeg pulta ili Čitaonice	
Čitaonica dnevnog tiska	Prizemlje	Međukat?, Prvi kat, zadnji kat
Odjel za mlade	Zadnji kat / Prvi kat , uz Odjel Glazba i film	
Glazba i film	Zadnji kat / Prvi kat , uz Odjel za mlade	
Dvorana za glazbu i film	Uz Odjel za mlade Glazba i film	
Odjel za odrasle – Lijepa književnost	Prvi kat	Drugi kat
Odjel za odrasle – Stručno-popularna literatura	Drugi kat	Treći kat
Studijske sobe	Uz Odjel za odrasle – Stručno-popularna literatura	
Elektronička učionica i medijateka	Uz Odjel za odrasle – Stručno-popularna literatura	Uz Odjel za odrasle – Lijepa književnost
Posebne zbirke	Uz Odjel za odrasle – Stručno-popularna literatura	Uz interne prostore knjižničara ili zatvorena spremišta knjiga
Prostori za odmor osoblja i mini kuhinje i garderobe osoblja	Uz Prostore za stručni rad knjižničara na svakom katu	
Služba za zaštitu građe i knjigovežnica	Interni prostori, uz Službu za nabavu, Distribucijski centar, ...	
Distribucijski centar	Interni prostori, uz Službu za nabavu, Službu za zaštitu građe i knjigovežnicu	

Element prostora	Prvi izbor	Drugi izbor
Služba za razvoj i matična služba i bibliotečna zbirka – BZ	Interni prostori, Dvorana za sastanke u blizini	Uz posebne zbirke
Informatička služba i računalno srce	Interni prostori Prostori energetskih i ostalih postrojenja	
Dvorana za sastanke	Interni prostori Služba za razvoj - matična služba i bibliotečna zbirka – BZ, Ravnateljstvo, Tajništvo u blizini	
Računovodstvo	Interni prostori (u blizini Arhiva, Tajništvo, Ravnateljstvo)	
Arhiva	Interni prostori Računovodstvo i Tajništvo nedaleko	
Tajništvo	Interni prostori Dvorana za sastanke i Ravnateljstvo u blizini	
Služba za razvoj i matična služba i bibliotečna zbirka – BZ	Interni prostori Dvorana za sastanke, Računovodstvo i Tajništvo u blizini	
Prostori energetskih i ostalih postrojenja	Gdje najmanje oduzima i narušava javni prostor	
Art-cafe	Prizemlje, Višenamjenska dvorana, izlaz na Trg	Zadnji kat, (lijep vidik), uz Višenamjensku dvoranu
Spremišta materijala za održavanje	Na svakom katu jedno spremište manje kvadrature	Na jednom mjestu, veće kvadrature
Središte zgrade – panoramski pogled	Bočno	Bočno
Sanitarije za korisnike: muške, ženske, invalide, djecu i mlade	Na svakom katu za otvorenom za javnost / blizu višenamjenske dvorane	
Sanitarije za osoblje, tuš i prostor za "Prvu pomoć"	Raspoređena po katovima uz zbirke	
Zatvorena spremišta knjiga	Na jednom mjestu tj. jednom od katova	Na jednom mjestu tj. jednom od katova

Dodatak 5

Dijagrami tijekom građe, korisnika i osoblja

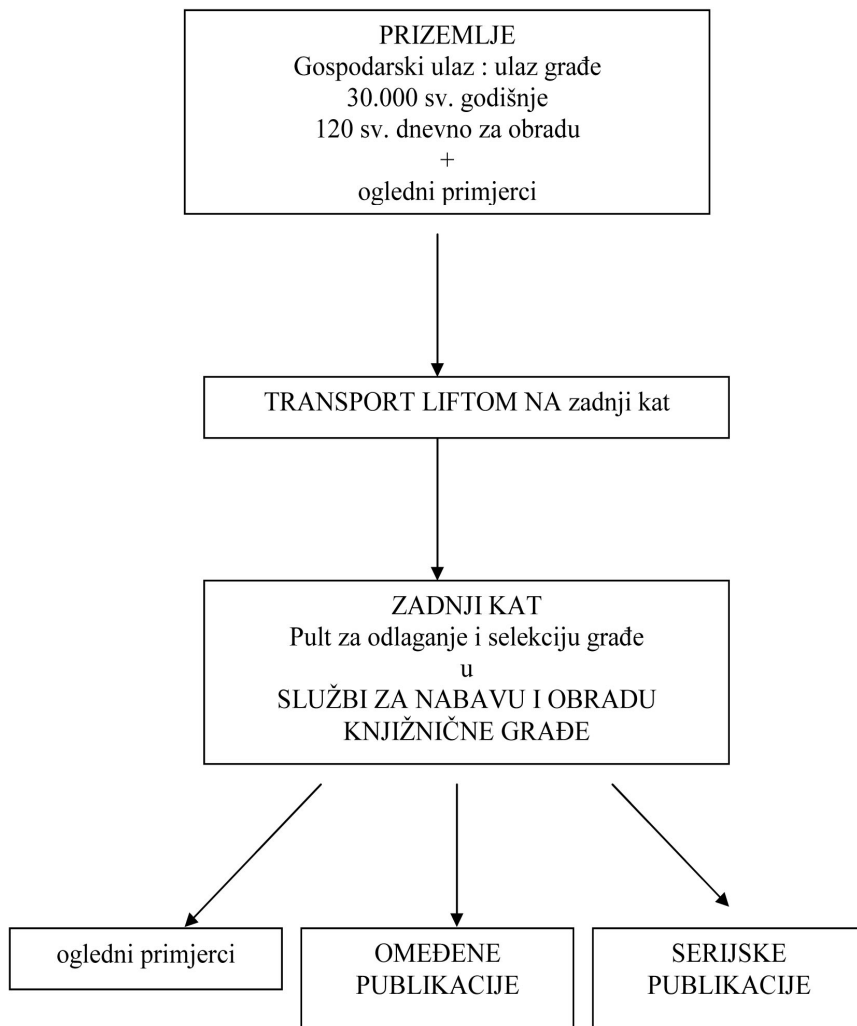
Programska osnova za novu zgradu Gradske knjižnice Rijeka

PROJEKTNI ZADATAK (idejno rješenje)

Nova zgrada Knjižnice na Klobučarićevom trgu

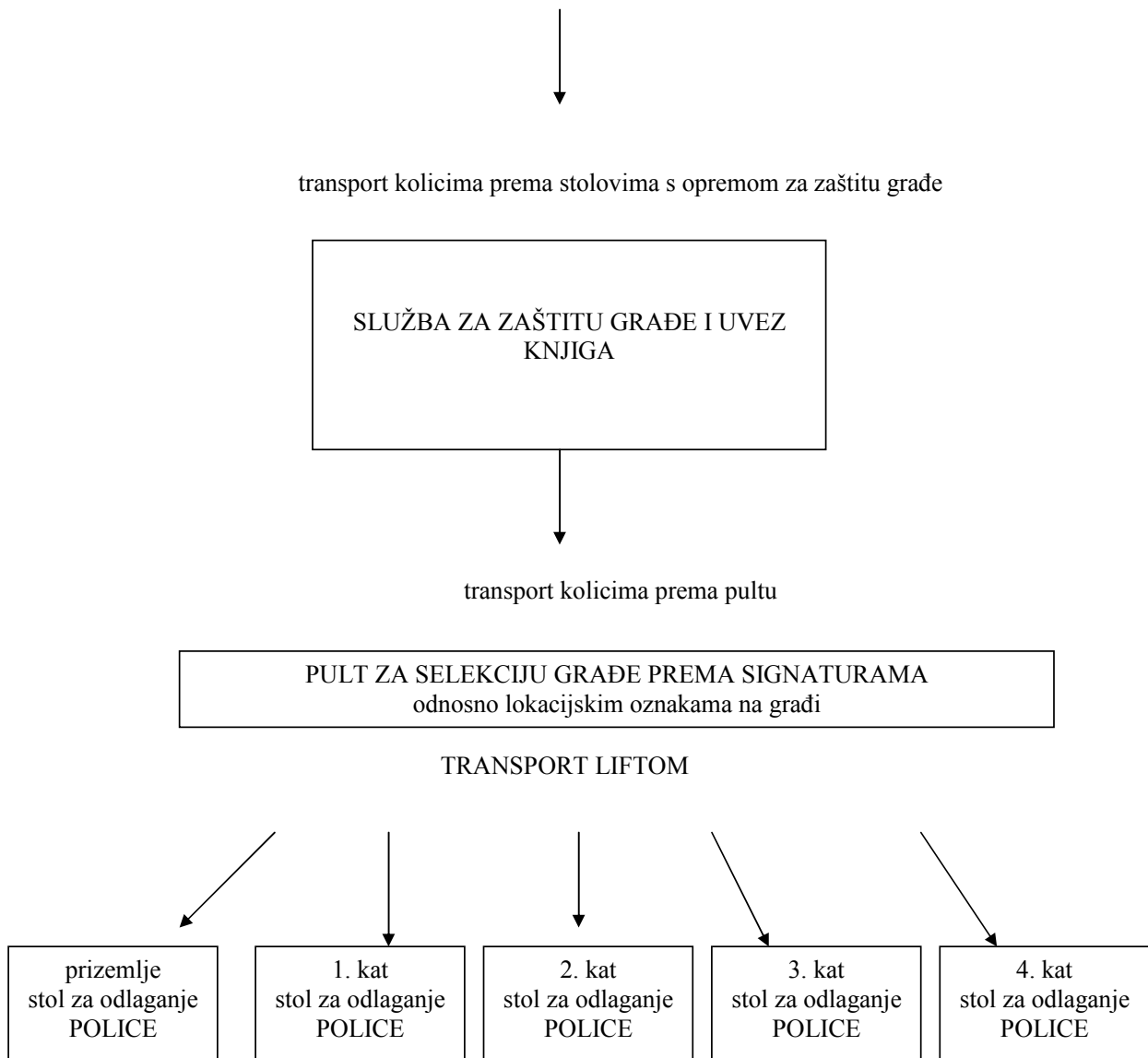
DIJAGRAM TIJEKA GRAĐE

PRINOVE

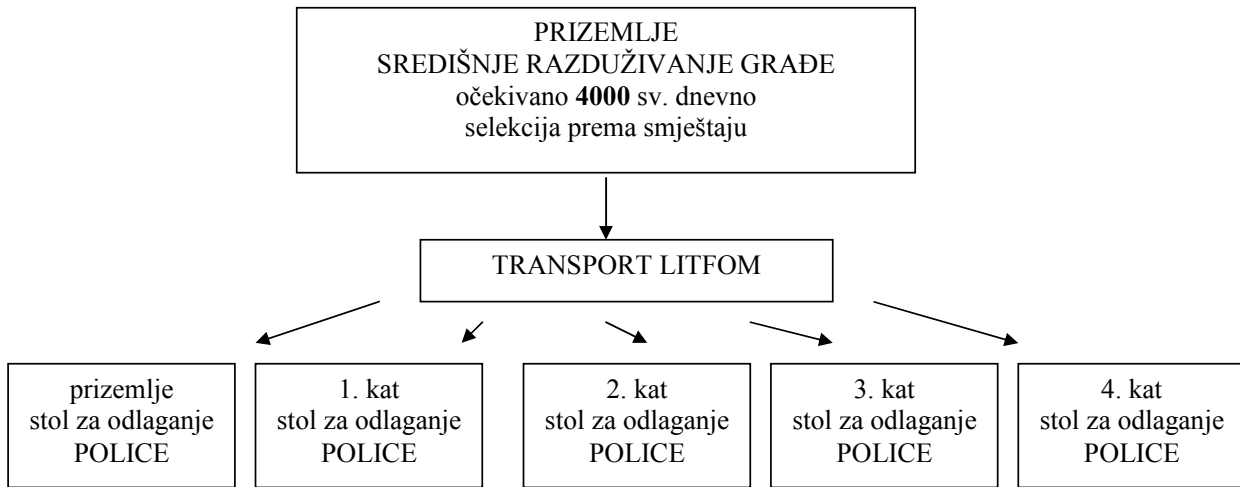

transport kolicima prema stolovima s računalima za obradu građe

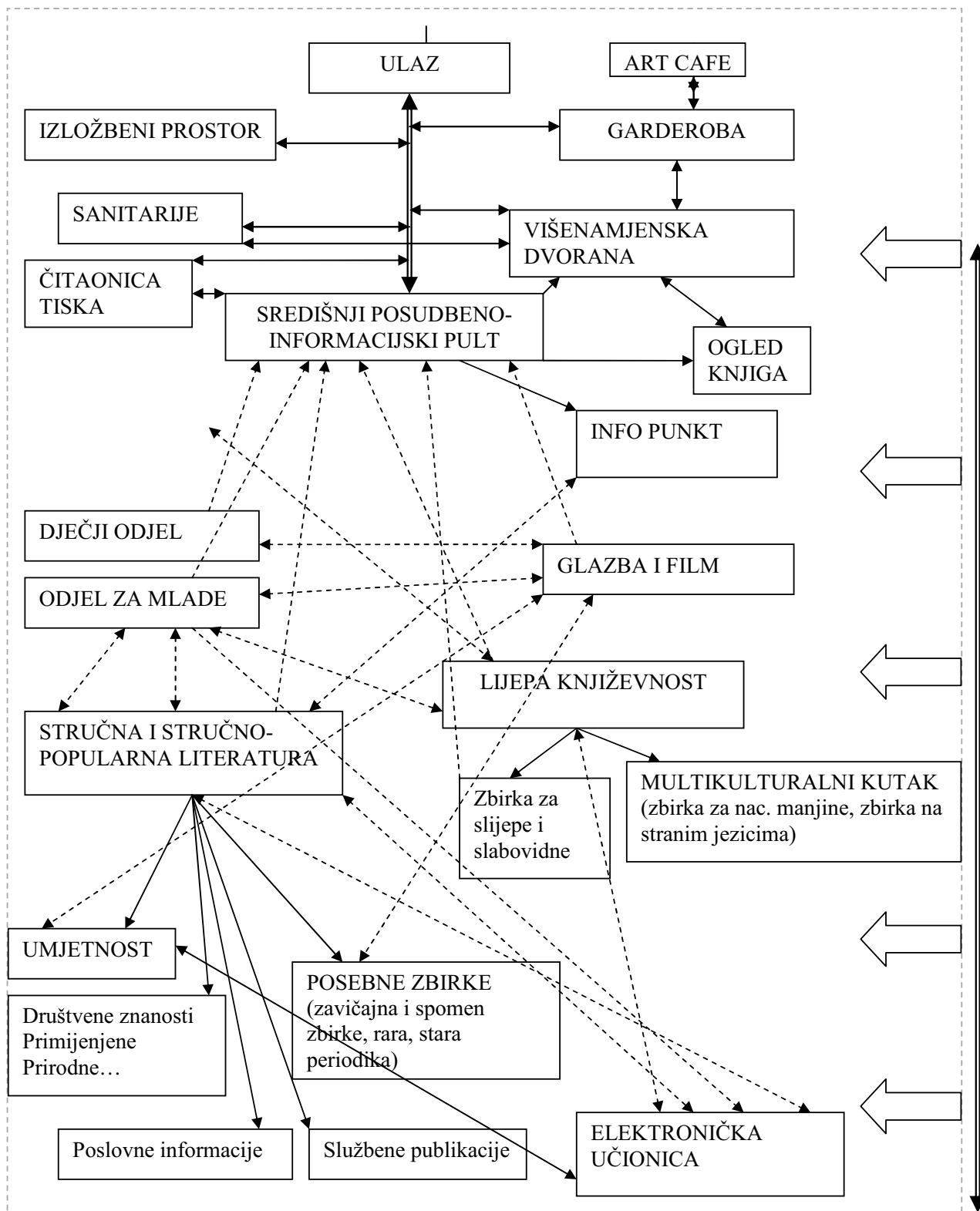

VRAĆENA GRAĐA

DIJAGRAM TIJEKA KORISNIKA

DIJAGRAM TIJEKA KORISNIKA

Reprezentativni jedinstveni javni ulaz PRIZEMLJE

Ne postoji prostor prije sigurnosne zone knjižnice i svih 6000 građana prolazi kroz garderobu i ulazi u sigurnosnu zonu knjižnice.

Očekivani boravak korisnika u Knjižnici:

Zadržavanje do 15 minuta:

5 posto korisnika (osnovne informacije, rezervacija građe)

Zadržavanje do pola sata:

50 posto korisnika (pretraživanje kataloga ili pregledanje polica, predaja zahtjeva za posebnim uslugama, posudba građe)

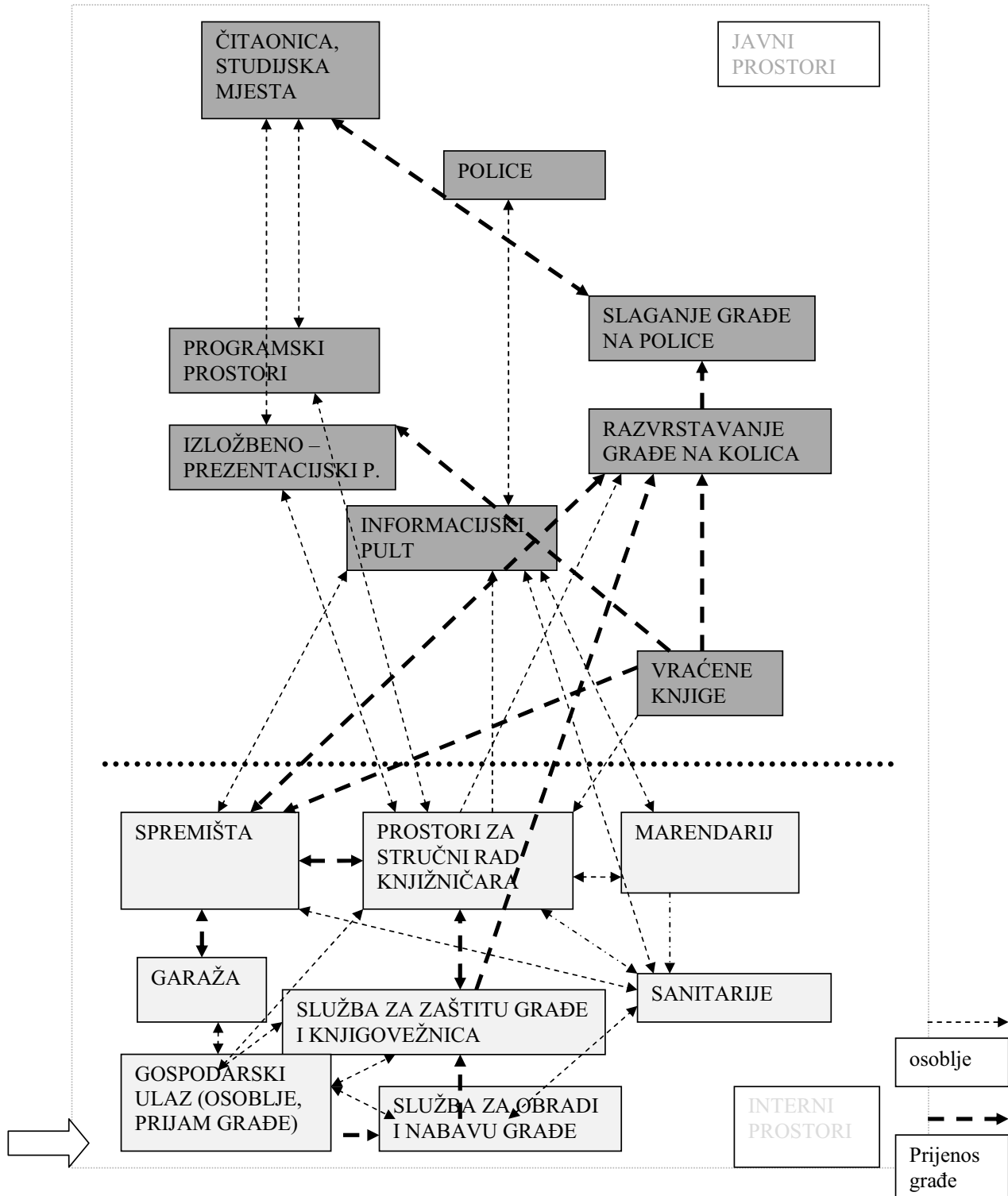
Zadržavanje do 1 sata:

20 posto korisnika (Internet, čitanje novina....)

Zadržavanje više od 1 sata

25 posto korisnika (studijski rad, igraonice)

DIJAGRAM TIJEKA OSOBLJA

8. POPIS LITERATURE

8.1. Knjige i članci

Joul, Hanelore. Stuttgart: On the way to the library 21. // Library buildings in a changing environment, München, 2001, IFLA publications 94

Novljan, Silva. Načrtovanje gradnje in opreme knjižnic, Ljubljana, Narodna in univerzitetna knjižnica, 2001.

Strong, Gary. Flushing library: A year of success. // Library buildings in a changing environment, München, 2001, IFLA publications 94

AREA librorum: novi prostor Gradske knjižnice "Juraj Šižgorić" Šibenik (uredio Vilijam Lakić), Šibenik, Gradska knjižnica "Juraj Šižgorić", 2001.

GORIŠKA knjižnica Franceta Bevka: nova knjižnica v Novi Gorici, (uredio Boris Jukić et al.), Nova Gorica, Goriška knjižnica Franceta Bevka, 2000.

Thompson, Godfrey. Planning and design of library buildings, New York, Nicols Publishing compay, 1977.

Buckland, Michael. Preoblikovanje knjižničnih službi i usluga, Lokve / Rijeka, Naklada Benja /Gradska knjižnica Rijeka, 2000.

Neidhart, Velimir. Knjižnica. // Tehnička enciklopedija, Zagreb, Leksikografski zavod «Miroslav Krleža», 1963-1997., svezak 9, str. 71-95.

8.2. Zakoni, podzakonski akti

Zakon o knjižnicama (NN 105/97, 5/98, 104/00)

Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj (NN 58/99)

Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj (NN 43/2001)

8.3. Međunarodni dokumenti

UNESCOv manifest za narodne knjižnice Novosti HKD, br. 5, Hrvatsko knjižničarsko društvo, Zagreb, 1995.
The public library service: IFLA/UNESCO guidelines for development, München, 2001, IFLA publications 97

Knjižnice i intelektualna sloboda, Novosti HKD, br. 13, Hrvatsko knjižničarsko društvo, Zagreb, 1999.

Kopenhaška deklaracija, Novosti HKD, br. 14, Hrvatsko knjižničarsko društvo, Zagreb, 2000.

PULMAN Digital Guidelines, Public Libraries Mobilising Advanced Network, 2002.

8.4. Elektronički izvori

- Basic library design issues, <http://alexia.lis.uiuc.edu/~lis405/buildings/bldi.htm>
- Building for the future, <http://alexia.lis.uiuc.edu/~lis405/buildings/405.htm>
- Guidelines and standards for Queensland public libraries, <http://www.slq.qld.gov.au/pub/standard/bldg0597.htm>
- Library space planning guide, Hartford, Connecticut, Connecticut State Library, 2002, <http://www.cslib.org/libspo2.pdf>
- Public library space needs: a planning outline/1998, Wisconsin department of public instruction, 1998, <http://www.dpi.state.wi.us/dpi/dlcl/pld/plspace.html>
- Moline Public Library, <http://www.rbls.lib.il.us/mpl/needs.html>